

LOVISA STADS KONSTPROGRAM FÖR ÅREN 2025–2030

Godkänd av stadsfullmäktige xx.xx.xxxx

Innehåll

1. INLEDNING.....	3	Portföljansökan	18	Kommuninvånarnas delaktighet i konstprogrammet	26
Värderingar och rötter	5	Parallellt skissupdrag.....	18	Slutsatser om konstpromenaderna	
Den offentliga konstens historia i Lovisa	6	Tävling för inbjudna deltagare.....	18	- Centrumområdet i Lovisa	27
2. PLANLÄGGNING		Öppen konstartävling	18	Slutsatser om konstpromenaderna	
OCH TILLSTÅND	7	Beställningsprocessen.....	19	- Forsby och Pernå.....	28
Planläggningen just nu	8	Exempelvis Drottningstranden.....	19	6. SAMMANFATTNING OCH SLUTSATSER	29
Karta över detaljplaneområden	8	Skulpturen Lovisa droppar, på Drottningstranden.....	19	7. BEDÖMNING	
Processen för tillfällig konst.....	10	4. OM FINANSIERINGEN AV		OCH UPPFÖLJNING	31
Processen för bestående konst.....	12	DEN OFFENTLIGA KONSTEN I LOVISA.....	20	8. ORDFÖRRÅD	
3. ARBETSGRUPPEN FÖR KONST,		Riihimäki	21	OCH BEGREPP	32
SAKKUNNIGARBETE OCH VAL AV		Kangasala	22	9. ANSVARSPERSONER OCH INSTANSER	33
KONSTNÄRER	14	Vasa	22	10. ARBETSGRUPPEN FÖR KONSTPROGRAMMET.....	34
Arbetsgruppen för konst	16	Modellerna för finansiering av offentlig konst:	23	BILAGOR.....	35
Sakkunnigarbete inom offentlig konst	17	5. INVÅNARNAS DELAKTIGHET OCH HÖRANDE AV INVÅ-			
Upphandling av konst samt val av konstnärer	17	NARNA I FRÅGA OM LOVISAS KONSTPROGRAM	24		
Beställning av verk av		Evenemangen och kulturlokalerna som mötesplats för			
en konstnär	18	konst.....	25		

1. INLEDNING

Lovisa är en pärla vid Finlands södra kust. En stad som är lätt att ta till sitt hjärta. Med hjälp av offentlig konst blir stadsbilden än mer mångfacetterad och trivsam. Syftet med Lovisa stads konstprogram är att stärka stadsbornas helhetsmässiga välbefinnande genom att integrera konsten i stadsbyggandet. Då konsten målmedvetet och systematiskt integreras i stadsbyggandet blir miljön mer levande samtidigt som trivseln och stadens dragningskraft ökar. Det ska finnas konst där människor i olika åldrar och olika livssituationer vistas, men också där man hoppas att människor ska trivas.

I flera undersökningar har det konstaterats att konsten och kulturen har betydelse för människors helhetsmässiga välbefinnande och hälsa samt att konst och kultur också erbjuder möjlighet till delaktighet och gemenskap."

(Tule luo taide (Kom och skapa konst (översättning)), Undervisnings- och kulturministeriets publikationer 2019:9)

Med hjälp av konstprogrammet vill man garantera att alla får en möjlighet att uppleva kultur på många sätt samt göra konsten till en del av vardagen. Med hjälp av konstplanen skapas också förutsättningar för yrkesmässigt konstnärligt arbete och yrkesmässig konstnärlig verksamhet. Med konstprogrammet förtydligas ansökningsprocessen för konstverk inom stadens olika miljöer, för såväl konstaktörer som tjänstemän.

VÄRDERINGAR OCH RÖTTER

Planen för hur staden aktivt och systematiskt anskaffar konst är en förutsättning för att konsten ska kunna integreras i den offentliga miljön.

Stadens planer, stadens strategi och stadens värdegrund stöder konstprogram-

met. Strategins värden öppenhet och gemensamt påverkningsarbete samt kreativitet, mod och flexibilitet styr beslutsfattandet och det strategiska arbetet. I Lovisa stads program för att främja kulturen och kulturturismen konstateras att "Lovisa utvecklas som en kulturstad. Var och en erbjuds kulturupplevelser i livets alla skeden. Kultur är inte onödig lyx utan en naturlig del av människornas vardag. Kulturen är en framgångsfaktor som beaktas på alla nivåer av beslutsfattandet i staden. Centrala värderingar: tillgänglighet, jämlikhet, närhet."

MÅL

Målet med konstprogrammet är att väcka diskussion om konst och samtidigt utreda konstens betydelse för Lovisaborna. Samtidigt är målet med programmet att systematiskt integrera samtidskonsten i stadens offentliga byggnader och stadens livsmiljö.

¹ ja

² (HVL 9.6.2021 § 73, 7.12.2021 § 43, EKIL 27.1.2022 § 7 ja KH 21.2.2022 § 40)

DEN OFFENTLIGA KONSTENS HISTORIA I LOVISA

I dag består den offentliga konsten i Lovisa stad av i huvudsak olika minnesmonument. Med undantag av några få verk finns konstverken i parkområdena i centrum. Så vitt man vet var den första statyn i Lovisa Walter Runebergs "Ilmarinen smidande månen" som år 1889 restes framför musikpaviljongen i badhusparken. Statyn tog skada och togs därför ner år 1907.

Under de senaste årtiondena har staden dock inte medvetet beställt offentlig konst till stadens konstsamlingar. De äldsta bevarade verken i det offentliga rummet hänförs till den minneskultur som gäller inbördeskriget år 1918. Arkitekten Eva Kuhlefelt-Ekelunds frihetsmonument på den norra sidan av torget och Hilding Ekelunds parkelement runt monumentet avtäcktes under stora festligheter 7.4.1928 då det hade gått tio år sedan tyskarnas landstigning i Lovisa.

Också monumentet över de vitas hjältegrav vid den gamla begravningsplatsen i Lovisa har skapats av Eva Kuhlefelt-Ekelund. I Lovisa finns det sammanlagt ett par tiotal minnestavlor och minnesstenar över krigen samt ungefär tio

andra slags minnesmärken. Största delen av dem kan inte klassificeras som konstverk men vissa av dem är reliefer som skapats av konstnärer.

Den första offentliga skulpturen som Lovisa anskaffade till stadsrummet var Jussi Mäntynens fontänstaty Kurkikaivo som avtäcktes år 1950. Verket placerades i den östra ändan av Esplanadparken i Lovisa och tillägnades de långvariga lärarna Artur Relander och Gigge Strandvik. Jussi Mäntynen, som också arbetade som konservator vid Helsingfors universitets zoologiska museum, är känd för sina realistiska djurskulpturer. För Lovisa skapade han 1951 dock även en byst av Lovisas första borgmästare Jacob af Forselles. Skulptören Matti Haupt skapade år 1964 den byst av Jean Sibelius som bildar ett par med bysten av af Forselles. Verken finns i skvärerna vid ändan av Chiewitzgatan, i närheten av kyrkan.

I Lovisa centrum finns ett verk som inte är ett minnesmärke. Skulpturen "Anne", från år 1972, finns i Hortenskvären och föreställer en liten flicka. Skulpturen är en gåva från vänstaden Horten och kallas ofta för Hortenflickan, eller på norska "Hortenspiken", vilket syftar på en känd skulptur i Horten.

Utanför Lovisa centrum finns åtminstone

Jussi Mäntynen, Tranbrunnen (Bild: Lovisa stads museum)

två offentliga konstverk. I Pernå kyrkby reste församlingen år 1959 en skulptur av Mikael Agricola som är en kopia av det verk av Emil Wikström som försvann under kriget och som restes i Viborg år 1908. I bruksområdet i Strömfors återfinns sedan år 2019 verket Kasvunpaikka som är ett gemensamt verk av Taidesep-ät r.y. Verket består av trästolpar till vilka det har fogats delar gjorda av olika smeder. Den största av dem är Aleksander Sushnikovs skulptur Pohjantähti.

2. PLANLÄGGNING OCH TILLSTÅND

Att Lovisa är en gammal stad och en relativt nyligen sammanslagen kommun syns i stadsplaneringen. Flera av de omgivande byarna har egna detaljplaner. De äldsta planerna för stadskärnan är från 1745–46, då staden Lovisa grundades. Vid den tiden låg landsgränsen mot Ryssland alldeles intill Lovisa och man planerade bygga fästningar i staden, fästningar jämförbara med dem som förverkligades i Fredrikshamn. Än idag finns det spår i omgivningen av dessa fästningsbyggen, bl.a. bastionerna Ungern och Rosen, samt dammen i Kapellparken.

Utöver bevarandet av fornlämningar och konstruktioner från Lovisas militära tider tryggar planläggningen även andra byggda kulturarv och landskapsbilder i byarna och staden.

PLANLÄGGNINGEN JUST NU

Vid förnyelser av detaljplaner finns goda möjligheter att bättre inkludera platser för konst i stadsplaneringen och konst i stadsbilden. I de nuvarande stadsplanerna finns angivna platser för traditionell konst, som statyer och fontäner, men ett allt mer varierande konstutbud kräver att man i stadsplanen bättre beaktar nutids-

konsten. I de nuvarande stadsplanerna har man sällan tagit ställning till konst, vilket varken hindrar eller förespråkar konst. Ett undantag utgörs av olika objekt med skyddsbeteckningar till vilka konsten måste anpassas. Exempelvis ska Lovisa torg bevaras öppet och skyddade byggnaders fasader bevaras tidsenliga.

Nutidskonst har tidigare funnits längs gator, t.ex. i form av gatu- och väggmålningar samt i form av ljuskonst, och i parker, t.ex. i form av statyer och installationer. Den här typen av tillfällig konst har gett platserna mervärde och skapat intresse, diskussion och uppskattning. Konst i stadsbilden ökar också intresset för att röra sig till fots, vilket bidrar till en livligare miljö och även ökar kommersen vad gäller närliggande service.

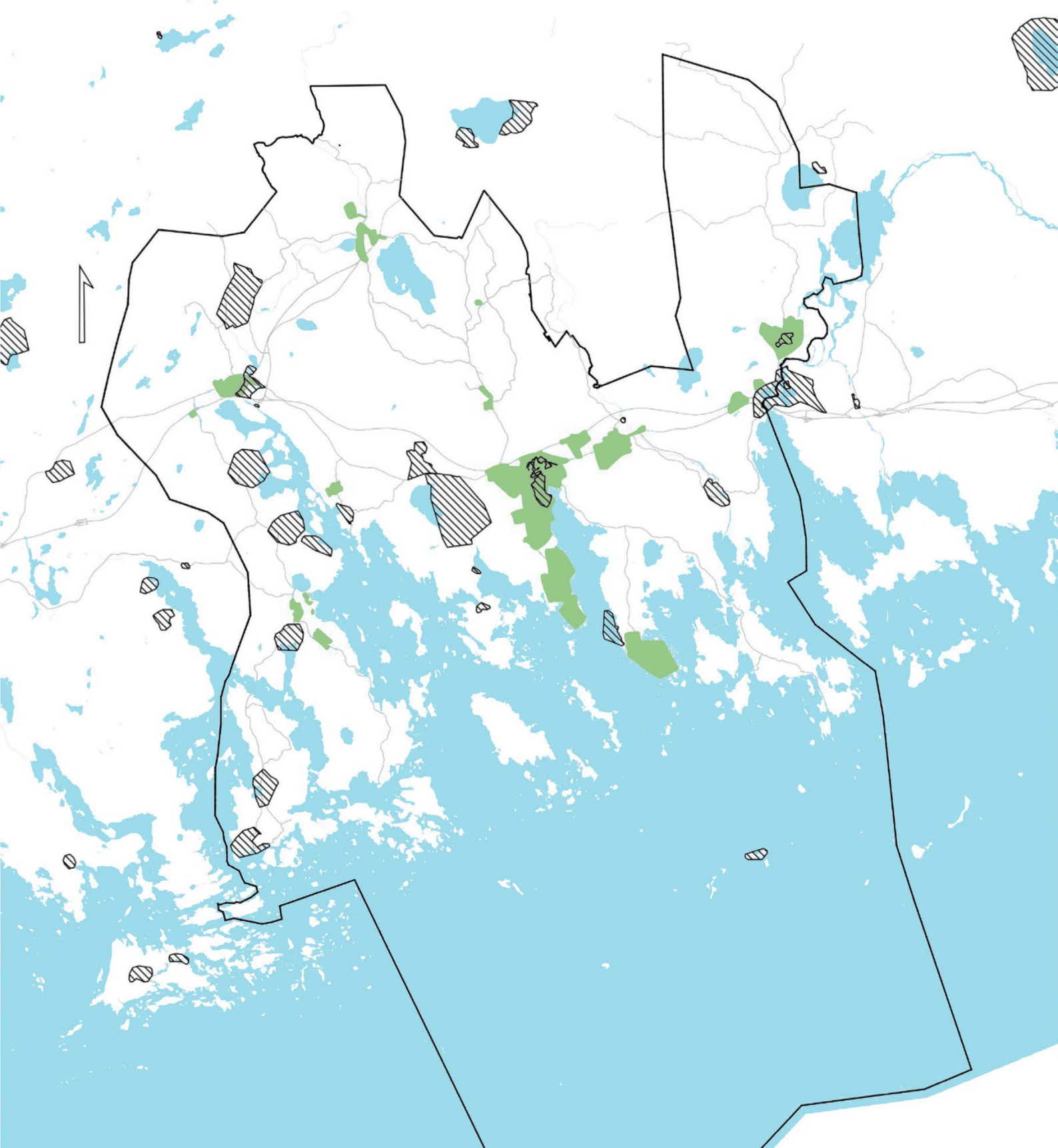
Offentlig konst får helst koncentreras till redan detaljplanlagda tätorter. På så vis är konsten mest tillgänglig för allmänheten och synligast i omgivningen. På detaljplanlagda områden är också naturvärdena sedan tidigare noggrannare utredda. Detta minimerar risken för att konsten inverkar negativt på den lokala floran och faunan. Exempelvis ljuskonst ska helst installeras på redan upplysta områden, såsom i stadskärnan och i byacentrum, för att inte störa nattaktiva djur.

Tillfällig performanskonst som inte stör trafiken eller lämnar spår kräver inte tillstånd, men i övriga fall är det säkrast att utreda huruvida det krävs tillstånd.

För att underlätta ansökningsprocessen har uppgifter samlats om vem som ska tillfrågas om lov beroende på vad för slags konst det är fråga om och var verket ska placeras. Här redogörs också för våra rekommendationer om hur man förbereder ansökan för en snabbare och smidigare ansökningsprocess.

KARTA ÖVER DETALJPLANEOMRÅDEN

På kartan nedan är de detaljplanlagda områdena i Lovisa stad markerade med gröna fält. De detaljplanlagda områdena innefattar såväl tätorter som områden med mycket fritidsboende. Konstprojekt önskas främst till tätorter men beroende på konstformens natur kan även andra platser som konstnären anser lämpliga för konstverket/ konstformen föreslås. I fråga om de områden på kartan som har markerats med snedstreck krävs utlåtande av Lovisa stads planläggningsarkitekt.

Selitykset Teckenförklaring

- Komungräns
- Detaljplansområde
- ▨ RKY, byggd kulturmiljö av riksintresse
- Huvudvägar
- Vatten

PROCESSEN FÖR TILLFÄLLIG KONST

Ansökan om tillstånd för tillfällig konst är lätt att fylla i och öppen för alla. Utgångspunkten för skapandet och utställandet av ett tillfälligt konstverk är att miljön återställs i ursprungligt skick enligt en överenskommen tidtabell efter den tid då konstverket är utställt löper ut. På basis av skissen och tidtabellen avgör den ansvariga tjänstemannen huruvida projektet kan genomföras.

PLANERING

- Skiss
- Tidtabell
- Finansiering

ANSÖKAN OM TILLSTÅND

- Ansökan godkänns eller bör omarbetas

GENOMFÖRANDE OCH UPPFÖRANDE

- Genomförande i enlighet med planen

NEDMONTERING

- Området återgår till sitt ursprungliga tillstånd

TILLVÄGAGÅNGSSÄTT FÖR LOV

Verkets placering	Förfrågningar om tillstånd	Exempel
PARK- OCH GRÖNOMRÅDEN, REKREATIONSSKOGR OCH ÖVRIGA NATUROMRÅDEN*	Infrastrukturchefen	Kapellparken
NATURSKYDDSSOMRÅDE	Miljöchefen	
VATTENOMRÅDEN*	Markanvändningsingenjören	Lovisaviken
GATUOMRÅDEN, TORG, ÖPPNA PLATSER OCH LIKNANDE	Infrastrukturchefen -ärenden som gäller trafikområden som inte förvaltas av Lovisa stad styrs till Närings-, trafik- och miljöcentralen i Nyland	Rondeller
OFFENTLIGA BYGGNADER OCH STADENS FASTIGHETER*	Lokalservicechefen	Skolor och skolgårdar
ALLA OMRÅDEN SOM ÄR VIKTIGA MED TANKE PÅ STADS- BILDEN SAMT RKY-OMRÅDEN	Planläggningsarkitekten ger utlåtanden om konstprojektens lämplighet för miljön och hänvisar till rätt tillståndsgivare	Centrumområdet i Lovisa, Strömfors bruk, området vid Pernå kyrka

Tilläggsanvisningar till tjänsteinnehavare::

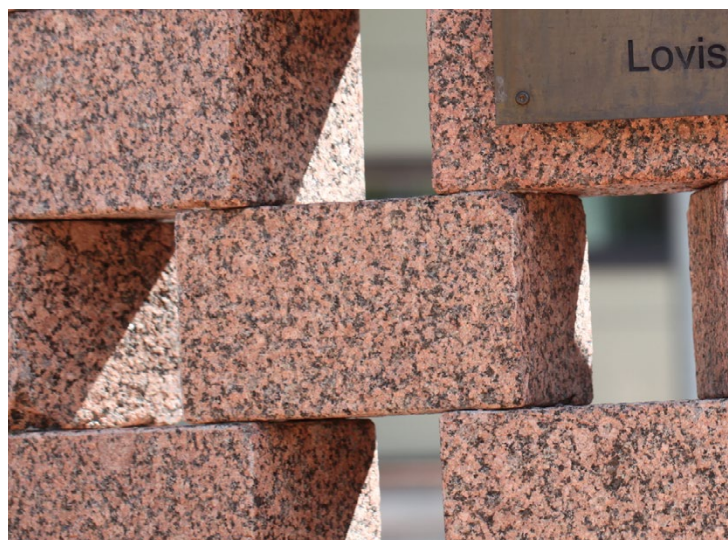
- För konstruktioner krävs åtgärdstillstånd av byggnadstillsynen
- Vid behov arrendeavtal, styrs till markanvändningsingenjören
- Om det uppstår miljöstörningar ska ärendet styras till miljövårdschefen
- *Om det är fråga om ett RKY-område krävs utlåtande av planläggningsarkitekten (RKY – Kulturmiljöer av riksintresse)

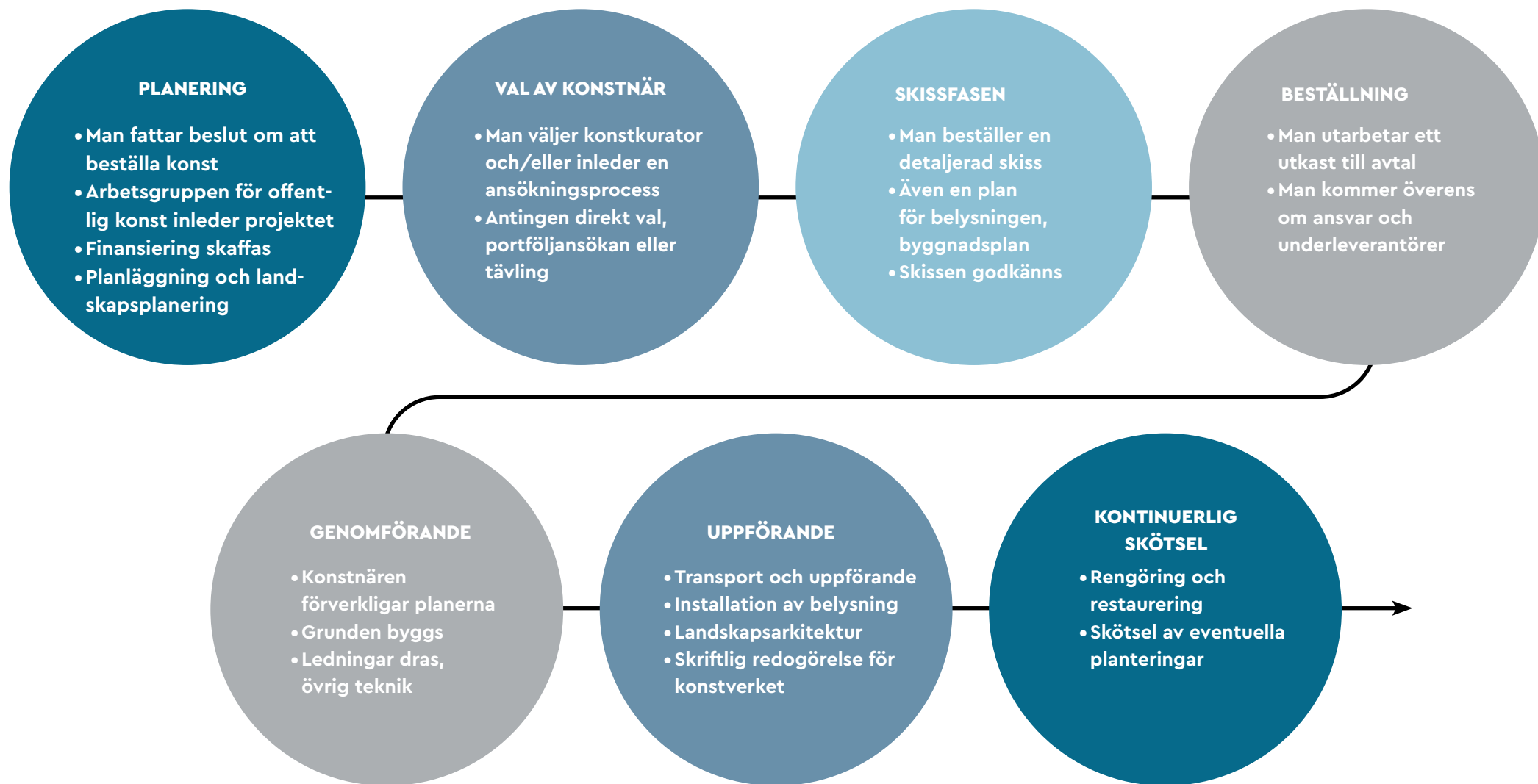
PROCESSEN FÖR BESTÅENDE KONST

Bestående konst för det offentliga rummet beställs efter noggrant övervägande. De bestående konstverken skapas av yrkeskonstnärer och monteringen av verken planeras noga. Till offentlig konst räknas också minnesmärken om de uppfyller de konstnärliga kriterierna. I annat fall behandlas de utanför ramen för konstprogrammet.

Då ett privat initiativ att placera ett permanent konstverk på en allmän plats uppstår eller inkommer bör genomförandet, uppförandet och all skötsel planeras och genomföras enligt de nedanstående principerna. I dessa fall ska finansieringen och konstnären vara klara. I ett dylikt fall handlar det om en donation där donatorn/donatorerna sköter om planering och val av konstnär ifall konstverket inte redan existerar. Staden har också rätt att vägra ta emot donationer.

Den multiprofessionella arbetsgruppen (välfärdsnämnden 11.5.2021 §62) för offentlig konst behandlar projekt som gäller offentlig konst. Museiintendenten är Lovisa stads kontaktperson.

A close-up photograph of a bronze statue head, likely of a Buddha or similar figure, with a serene expression. The statue is dark and textured, with visible details in the eyes, nose, and mouth. The background is blurred, showing hints of green and blue. Overlaid on the center of the image is white text in a bold, sans-serif font.

**3. ARBETSGRUPPEN
FÖR KONST, SAKKUNNIG-
ARBETE OCH VAL AV
KONSTNÄRER**

En yrkeskonstnär utses till utomstående expertmedlem i arbetsgruppen för konst för en treårsperiod åt gången. Hen kan sitta i juryer som representant för staden. En och samma sakkunnig väljs inte till på varandra följande perioder.

Vid val av konstnärer läggs särskild vikt vid ståndpunkten hos de sakkunniga inom visuell kultur som utsetts till medlemmar i arbetsgruppen för konst, det vill säga ståndpunkten hos representanterna för kultur- och museiverksamheten samt ståndpunkten hos yrkesbildkonstnärerna. I situationer där arbetsgruppen för konst inte kan nå en enhällig överenskommelse om valet av konstnärer blir ståndpunkten hos de sakkunniga som nämns ovan vägledande.

Då man ordnar parallella skissuppdrag och konståvlingar ska man följa de anvisningar som utarbetats av Konstnärsgillet i Finland. Man ber Konstnärsgillet i Finland utse konstnärsmedlemmar till medlemmar i stadens juryer.

I stadens arbetsgrupp för konst ingår representanter för centralen för bildning och välfärd samt representanter för centralen för näringsliv och infrastruktur.

I Lovisa väljs konstnärer till konstprojekt enligt en modell som grundar sig på kollegial utvärdering. Till medlemmar i arbetsgruppen för konst utses utomstående sakkunniga med expertkunskap om offentlig konst. Med hjälp av de sakkunniga väljs konstnärerna.

Välfärdsnämnden 11.5.2021 §62

Lovisa stad bygger genomförandet av offentlig konst och riktlinjerna för konstförvärv på samarbete över administrativa gränser, sakkunnigarbete inom offentlig konst och kollegial utvärdering som används inom bildkonstområdet. Då offentliga konstverk beställs av yrkeskonstnärer läggs särskild vikt vid konstnärlig kvalitet och konstnärlig mångfald. Vid val av konstnärer läggs särskild vikt vid standpunkten hos de sakkunniga inom visuell kultur som utsetts till medlemmar i arbetsgruppen för konst, det vill säga standpunkten hos representanterna för kultur- och museiverksamheten samt standpunkten hos yrkesbildkonstnärerna. I situationer där arbetsgruppen för konst inte kan nå en enhällig överenskommelse om valet av konstnärer blir standpunkten hos de sakkunniga som nämns ovan vägledande. Avtal om förvärv av konstverk upprättas med hjälp av modellavtal som utarbetats av Konstnärsgillet i Finland. I avtalen följs bestämmelser om upphovsrätt inom den visuella branschen. Avtalens skrivs under i enlighet med stadens stadgor.

Vid genomförandet av konstprojekten kan staden till exempel samarbeta med museet med regionalt ansvar, Konstnärsgillet i Finland och professionella konstföreningar i Lovisa.

ARBETSGRUPPEN FÖR KONST

År 2021 utsågs i Lovisa stad en sådan arbetsgrupp för konst som verkar över administrativa gränser. Arbetsgruppen ska främja genomförandet av offentlig konst som en del av stadens bygg- och renoveringsprojekt och kulturproduktion. I arbetsgruppen ingår representanter för centralen för bildning och välfärd samt representanter för centralen för näringsliv och infrastruktur. Arbetsgruppen består av museiintendenten, chefen för kultur- och fritidsväsendet, bibliotekschefen, infrastrukturchefen, stadsarkitekten, stadsträdgårdsmästaren och direktören för centralen för bildning och välfärd. I Lovisa stads principer för offentlig konst står att ungdomsfullmäktige, rådet för personer med funktionsnedsättning och äldrerådet och stadens andra organ kan utse sina representanter till arbetsgruppen. Arbetsgruppen kan vid behov sammankalla sakkunniga inom olika branscher samt höra kommuninvånarna och yrkesverksamma inom branschen då offentlig konst väljs.

Enligt det här konstprogrammet för Lovisa stad 2025–2030 bör en yrkesbildkonstnär med expertkunskaper inom branschen för offentlig konst utses till medlem i arbetsgruppen för offentlig konst. Då en utomstående medlem utses kan staden samarbeta med en förening för yrkesbildkonstnärer som är verksam

på området, genom att be föreningens styrelse utse en representant till medlem i stadens arbetsgrupp.

Med beaktande av byggnadsprojektens tidslängd ska en utomstående sakkunnig som utsetts till medlem i arbetsgruppen för konst vara medlem i arbetsgruppen under en tillräckligt lång tid. En yrkeskonstnär som har tillräcklig erfarenhet av fältet för nutidskonst och av offentlig konst utses för en treårig period till sakkunnig inom stadens arbetsgrupp för konst. Personen som utsetts till uppgiften ska ha utbildning på kandidatnivå inom bildkonst och fem års erfarenhet av att vara verksam som yrkeskonstnär.

Man bör vara medveten om att de flesta offentliga konstverk är tredimensionella och att det vid beslutsfattandet om förverkligandet, av verken uppstår frågor om såväl den konstnärliga kvaliteten som materialets hållbarhet, verkets struktur samt uppförandet och monteringen av verket. En yrkeskonstnär som har utsetts till medlem i arbetsgruppen för konst kan sitta i konstitutionsjuror som representant för staden. En och samma sakkunnig kan inte väljas för på varandra följande perioder. Till utomstående sakkunniga betalas mötesarvode i enlighet med de mötesarvoden som fastställts av till exempel det nationellt verkssamma Centret för konstfrämjande eller av stiftelsen Pro artibus.

Museiintendenten sammankallar arbetsgruppen och fungerar som sekreterare. Arbetsgruppen sammanträder vid behov.

SAKKUNNIGARBETE INOM OFFENTLIG KONST

Planering och koordinering av offentlig konst samt genomförandet av konstprojekt kräver specialkunskaper. Det krävs bred branschspecifik kunskap till exempel då man placerar ut konstverk, identifierar konstformer och väljer konstnärer samt då det gäller avtalspraxis. Då staden har behov av att utarbeta områdesplaner i fråga om konst eller program som gäller konstitivlingar eller då staden ska koordinera förverkligandet av konstverken ska kunskap skaffas i form av köpta tjänster eller genom att anställa en sakkunnig inom offentlig konst.

UPPHANDLING AV KONST SAMT VAL AV KONSTNÄRER

Vid förvärv av unika konstverk ska man följa praxis inom bildkonstbranschen. I egenskap av en paraplyorganisation inom den visuella branschen har Konstnärsgillet i Finland (STS) fastställt aktuella riktlinjer för genomförande av konstupphandling, konstnärsväl och konstitivlingar. Vid förvärv av engångskonstverk behöver man inte genomföra upphandlingen enligt de för branschen dåligt lämpade bestämmelserna i upphandlingslagen.

I Finland förvärvar man vanligen offentlig konst genom att använda ett av fem olika upphandlingssätt: öppen tävling, tävling för inbjudna deltagare, parallella beställningar av skisser, portföljansökan eller beställning av arbete av en konstnär. En beställning av arbete av en konstnär kan gälla antingen ett nytt verk eller ett redan existerande verk."

(översättning från finska).

Källa: www.artists.fi/fi/taiteilijalle/julkinen-taide

Konstnärerna väljs till konstprojekten genom direktval och olika ansökningsförfaranden eller genom att ordna konståvlingar. De olika urvalsmetoder som förespråkas av Konstnärsgillet i Finland bidrar till att främja konstens kvalitet, mångfald samt diversitet bland konstnärerna och är väl lämpade i samband med olika byggprojekt och befintliga resurser. Vid långsiktigt genomförande av offentlig konst är det bra att variera upphandlingsmetoderna och använda de olika möjligheter som finns. När man söker efter en konstnär och vid konsttävlingar kan man förutsätta att de sökande är medlemmar i förbund som lyder under Konstnärsgillet i Finland.

Arbetsgruppen för offentlig konst ger förslag till nämnden på vilken urvalsmetod som skall användas i ett konstanskningsprojekt. Vid valet av metod hörs även experter.

Beställning av verk av en konstnär

Arbetsgruppen för konst beställer konstverket direkt av den valda konstnären. Vid valet fästs särskild vikt vid de sakkunnigas synpunkter.

Portföljansökan

Vid portföljansökan utarbetas en annons i enlighet med de anvisningar som Konstnärsgillet i Finland gett. De bildkonstnärerna som är intresserade av konstprojektet lämnar en portfölj som innehåller en presentation av konstnärernas kunnande och befintliga konstverk. Bland de portföljer som motsvarar ansökan väljer arbetsgruppen för konst konstnären eller konstnärerna till projektet. Vid valet fästs särskild vikt vid de sakkunnigas synpunkter. Som en utvidgning av portföljansökan kan man ge ett parallellt skissuppdrag.

Parallellt skissuppdrag

Vid ett parallellt skissuppdrag beställer man samtidigt en skiss av samma konstdesignobjekt av några yrkesbildkonstnärerna. Arbetsgruppen för konst väljer de konstnärerna som ska väljas för uppdraget. Särskild vikt fästs vid de sakkunnigas synpunkter. Man utarbetar ett program i fråga om det parallella skissuppdraget. Med den konstnär som deltar i uppdraget ingår man ett beställningsavtal, man ordnar en gemensam diskussion mellan beställaren och de konstnärerna som deltar i uppgiften samt betalar skissarvodena. Förslagen till verk bedöms av juryn. Som upphandlingsmetod möjliggör ett parallellt skissuppdrag en dialog mellan beställaren och konstnären.

Tävling för inbjudna deltagare

Staden följer de tävlingsregler som angetts av Konstnärsgillet i Finland. Man utarbetar ett program för tävlingen för inbjudna deltagare, utser en tävlingsjury och lägger fram programmet för godkännande av styrelsen i Konstnärsgillet i Finland som också utser en representant, en konstnärskollega, att delta i tävlingen. Staden ber de yrkeskonstnärerna som valts av arbetsgruppen för konst att delta i tävlingen. En tävling för inbjudna deltagare är anonym. Till alla de konstnärerna eller konstnärskollegor som lämnat ett bidrag betalas ett arvode. Bland de prisbelönta förslagen väljer staden det konstverk som ska förverkligas och ingår ett beställningsavtal med den valda konstnären.

Syftet med tävlingen är att främja konstnärlig kvalitet och öka konstens synlighet. En tävling för inbjudna deltagare ger en jämförelse mellan flera perspektiv på det konstverk som ska förverkligas. En tävling för inbjudna gäster innebär också att önskade konstnärerna deltar.

Öppen konsttävling

Vid en öppen konsttävling följer staden de tävlingsregler som angetts av Konstnärsgillet i Finland. Man utarbetar ett tävlingsprogram, fastställer ett tävlingsarvo-

de, utser en tävlingsjury och lägger fram programmet för godkännande av styrelsen i Konstnärsgillet i Finland. Gillets styrelse utser två konstnärskollegor att delta i tävlingen. Staden offentliggör tävlingsprogrammet och ber yrkeskonstnärerna delta i den öppna tävlingen. En öppen konsttävling är anonym. De förslag som är i enlighet med tävlingsprogrammet bedöms av juryn och rangordnas enligt konstnärlig kvalitet. Man ordnar en prisutdelningsceremoni. Alla tävlingsbidrag ställs ut på en utställning. Bland de prisbelönta förslagen väljer staden det konstverk som ska förverkligas och ingår ett beställningsavtal med den valda konstnären. En öppen konsttävling för med sig bred synlighet för konstprojektet och för staden.

Syftet med en konsttävling är att komma över ett brett utbud av konstnärliga förslag som tidigare inte har förverkligats samt konstnärligt högkvalitativa och överraskande förslag till konstverk. I och med tävlingen får de valda konstverken och byggnadsobjekten uppskattning.

BESTÄLLNINGSPROCESSEN

Exempelvis Drottningstranden

Drottningstranden i Lovisa är ett helt nytt bostadsområde som blev klart till Bostadsmässan 2023. Området ligger mitt emot Gammelstaden i Lovisa, på andra sidan Lovisaviken.

På central plats i Drottningstranden ligger Victoriaplatsen vid vilken också en restaurang/kaféområde har planlagts. Dessutom planeras en gästbåtshamn vid den öppna platsen. Den spånggrutt som startar vid ändan av den öppna platsen leder från ändan av torget vid Drottningstranden över ett vassruggsområde med biologisk mångfald, och tillbaka till leden för lätt trafik. Platsen håller på att bli områdets själ och hjärta och en plats där människor samlas.

Den allmänna belysningen har planerats för hela det nya området. Belysningen har planerats så att den tar hänsyn till den övriga omgivningen, belysningen bländar inte fotgängare och skymmer

inte utsikten för kunder som sitter i kaféet. Belysningen lämnar också utrymme för konstverk.

SKULPTUREN LOVISA DROPPAR, PÅ DROTTNINGSTRANDEN

Centret för konstfrämjande, "Taike", beviljade staden ett understöd på 40 000 euro för att uppföra ett konstverk på Drottningstranden. Stadens egna finansieringsandel av konstverket var 40 000 euro. Konstverket Lovisa dropparna av Tapio Haapala restes i juni 2023 på Victoriaplatsen.

Frei Zimmer kuraterade valet av konstnär och en sakkunnig grupp bestående av en skulptör, utsedd av Finlands konstnärsförening, två konstnärer, en arkitekt, museiintendenten och projektchefen valde konstnär Tapio Haapala till att planera en skulptur till torget.

Havannekuva - Illustration

A stone bust of Jean Sibelius is shown against a background of green foliage. The bust is made of a light-colored stone and depicts a man with a serious expression. The title '4. OM FINANSIERINGEN AV DEN OFFENTLIGA KONSTEN I LOVISA' is overlaid in white text on the bust. The stone base of the bust has the name 'JEAN SIBELIUS' carved into it.

4. OM FINANSIERINGEN AV DEN OFFENTLIGA KONSTEN I LOVISA

JEAN

SIBELIUS

Marjukka Korhonen

Inland utgörs det vanligaste sättet att genomföra offentlig konst av kommunens beslut att förbinda sig till procentprincipen. Det betyder att organisationen lägger ungefär en procent av byggnadsprojektets finansiering på konst. Procentprincipen fick sin början som en modell för finansiering av konst i början av 1920-talets Europa. I Finland togs modellen i bruk först på 1960-talet på grund av kriget. Den nationella rekommendationen tillämpas numera av 79 kommuner, det vill säga av 28 procent av kommunerna i Finland (1), och den procentandel som används till konst varierar kommunvis mellan 0,5–2 procent. Man kan förbinda sig till procentprincipen i fråga om allt byggande eller från fall till fall då det gäller större byggprojekt, till exempel skolor och daghem.

Källa: (1) Årsrapporten om offentlig konst 2023, Centret för konstfrämjande

Utöver de ovan nämnda modellerna har man i kommunerna i Finland under de senaste 15 åren skapat sådana modeller för finansiering av offentlig konst som mot-

svarar städernas budget och förändringarna inom byggbranschen. I Fiskehamnen i Helsingfors tog man på 2010-talet i bruk en sådan modell för finansiering av offentlig konst som baserar sig på ett pris per kvadratmeter våningsyta (kem2). I Fiskehamnen fastställdes en avgift på 10 euro/kem2. Modellen används bland annat i Västra åstranden i Borgå, 20 euro/kem2, Stationsstranden Asemanranta i Tavastehus, 8 euro/kem2, och i Ådal i Sibbo, 4 euro/kem2. Avgiften tas ut hos byggaren i samband med försäljningen av byggrätten genom att till priset per kvadratmeter våningsyta lägga till en avgift för genomförandet av offentlig konst. Betalningen och användningen av dessa medel gäller oftast inte ett och samma år. Sådana kem2-medel som anslagits för offentlig konst öronmärks i stadens budget av denna orsak för att användas under det år då projektet för offentlig konst är verksamt. Man bör notera att det kan vara fråga om ett tidsspann på några år.

I stadens försäljnings- och överlåtelseavtal läggs till en skyldighet att förverkliga offentlig konst. Bestämmelserna i avtalsvillkoren för överlåtelse och försäljning av en tomt utarbetas av stadsgeodeten.

I samband med tillståndsansökningarna ger arbetsgruppen för konst ett utlåtande om planeringen av den offentliga konsten för dessa objekt, om den konstnärliga kvaliteten och om lämpligheten med tanke på stadsbilden.

Man kan ansöka om anslag för förverkligande av offentlig konst hos olika instanser bland annat Taikes beviljar årligen specialanslag för olika konstprojekt i enlighet med procentprincipen. Ett offentligt konstprojekt kan också utvecklas som en del av ett Leader-projekt.

Vid utarbetandet av konstprogrammet intervjuades de personer inom Kangasala, Riihimäki och Vasa som är ansvariga för den offentliga konsten. De ombads lämna information om de modeller för finansiering av offentlig konst som används i städerna. I dessa städer består finansieringen av offentlig konst av flera olika finansieringskällor.

Riihimäki

I Riihimäki förverkligas offentlig konst i huvudsak med stadens investeringsanslag. Då det gäller kultur förverkligas konst delvis också med anslag för

driftsekonomi och med arvsmedel. I Riihimäki har man också tidvis kunnat använda privat finansiering som har erbjudits av företagssamarbetsparter. För att utveckla den offentliga konsten och för tävlingar har man dessutom fått övrig offentlig finansiering, såsom Undervisnings- och kulturministeriets projektanslag och Taikes specialunderstöd för konstprojekt i enlighet med procentprincipen. Riihimäkis årsbudget för offentlig konst består av många olika delar och varierar från år till år.

a) Av stadens egna bygginvesteringar, det vill säga den totala kostnaden per objekt för nybyggnads-, ombyggnads- och renoveringsprojekt i fråga om stadens byggnadsbestånd, anvisas cirka 1 procent för förverkligandet av offentlig konst.

b) Cirka 1 procent av arbetsprogrammet för byggande och reparation av stadens gatu- och parkområden, det vill säga programmet för kommunaltekniska investeringar, anvisas årligen för genomförandet av offentlig konst som huvudsakligen koncentreras till en utvald infrastrukturplats.

c) Av vinsterna av försäljning av sådana stadsägda tomter som är ämnade för boende anvisas 1,5 procent för genomförande av konst.

d) Av de arvsmedel som stadens evenemangs- och kulturtjänster har till sitt förfogande kan man vid behov och på vissa villkor avsätta medel för förverkligande av offentlig konst.

e) För stadens kulturbidrag anvisas ett anslag på ungefär 2 000 euro för att stöda husbolagens projekt för offentlig konst.

f) Offentlig konst kan också förverkligas i samarbete med en privat finansiär, till exempel ett affärsverk. Summorna varierar.

g) Offentlig konst kan förverkligas också med annan offentlig finansiering, till exempel med projektfinsiering och specialbidrag.

Kangasala

Enligt Kangasalas miljö- och konstprogram Lumoava Kangasala – ympäristö- ja taideohjelma (har utarbetats 2019)

tar staden i bruk tre redskap för att förbättra kvaliteten på den offentliga konsten och miljön: procentprincipen, förtrollningskostnad och självständiga projekt. Enligt programmet används 0,5–1,5 procent av finansieringen av betydande infrastruktur- och husbyggnadsprojekt (nybyggen och renovering) till att förbättra kvaliteten på den offentliga konsten och miljön. Enligt programmet är förtrollningskostnaden 2 procent av priset för byggrätten på tomten (avtal om överlåtelse av tomt). Av detta används 95 procent på det område där avgifterna har tagits ut och 5 procent till att genomföra självständiga projekt. Av de självständiga projekten utgörs 70 procent av varaktig konst och grönområden, 15 procent av tillfällig konst och 15 procent av evenemang i det offentliga rummet. De investeras i annat än investeringar och områdesbyggande. Staden reserverar i sin budget en summa som är i enlighet med åtgärdsplanen för att förverkliga självständiga projekt inom ramen för kultur- och fritidstjänsternas driftsekonomi.

Källa: www.kangasala.fi/wp-content/uploads/2020/11/Lumoava_Kangasala_2020.pdf

Vasa

I Vasa bygger den offentliga konsten på olika metoder. Planeringen av den offentliga konsten hänför sig ofta till områdesplaneringen, men i till exempel Travdalen planerades förverkligandet av konsten som en del av ett projekt för områdesplanering. Den offentliga konsten föregås ofta av olika initiativ och i initiativen ingår olika finansieringsmodeller. Kommunaltekniken deltar ofta i konstupphandling som gäller det offentliga rummet, till exempel till den del det gäller byggande av fundament. Ibland är deltagandet mer omfattande. Sådan konstupphandling som utgör en del av planeringen av det offentliga rummet styrs vanligtvis av en arbetsgrupp som består av Österbottens museum samt planläggningen och kommunaltekniken. En allt viktigare roll spelas också av kulturväsendet i Vasa stad som nu har huvudansvaret för utvecklingen av konstprogramarbetet. (Oliver Schulte-Tigges,

planläggningsarkitekt, Vasa stad.) I Vasa stad används procentprincipen i enskilda fall som modell för finansiering av offentlig konst. I Travdalen används ett pris per kvadratmeter våningsyta/kem2 och då det gäller små objekt används självfinansiering inom driftsekonomi samt extern finansiering som beviljas av stiftelser. För att säkerställa att offentlig konst genomförs inom ramen för olika byggprojekt är det bra att på ett mångsidigt sätt utnyttja finansieringsmetoder och förpliktelser. Det rekommenderas att man då man beslutar om genomförandet av offentlig konst tar i bruk mångsidiga modeller och förpliktelser för att finansiera stadens konstprojekt. Dessa modeller, såsom procentprincipen, priset per kvadratmeter våningsyta, procentandelar av investeringar, villkor för försäljning och överlåtelse av tomter, företagssamarbete och olika ansökningar om finansiering kan tillämpas på ett mångsidigt sätt. Också sakkunnigarbetet för den offentliga konsten bör man överväga att finansiera inom ramen för genomförandet av offentlig konst.

MODELLERNA FÖR FINANSIERING AV OFFENTLIG KONST:

- procentprincipen
- procentandel av investeringar
- andel av driftsekonomin
- pris per kvadratmeter våningsyta/kem2
- förpliktelser som ingår i villkoren för försäljning och överlåtelse av tomter
- procentandel av priset för byggrätten på tomterna
- andel av vinsten av tomtförsäljning
- företagssamarbete
- stöd, specialbidrag och projektfinansiering

För att säkerställa att offentlig konst genomförs inom ramen för olika byggprojekt är det bra att på ett mångsidigt sätt utnyttja finansieringsmetoder och förpliktelser. Det rekommenderas att man då man beslutar om genomförandet av offentlig konst tar i bruk mångsidiga modeller och förpliktelser för att finansiera stadens konstprojekt. Dessa modeller, såsom procentprincipen, priset per kvadratmeter våningsyta, procentandelar av investeringar, villkor för försäljning och överlåtelse av tomter, företagssamarbete och olika ansökningar om finansiering kan tillämpas på ett mångsidigt sätt. Också sakkunnigarbetet för den offentliga konsten bör man överväga att finansiera inom ramen för genomförandet av offentlig konst.

**5. INVÅNARNAS
DELAKTIGHET OCH HÖRANDE AV
INVÅNARNA I FRÅGA OM LOVISAS
KONSTPROGRAM**

EVENEMANGEN OCH KULTURLOKALERNA SOM MÖTESPLATS FÖR KONST

Ett av målen med konstprogrammet är att göra konsten lättillgänglig för alla. Kultur- och konstlivet som helhet bör beaktas som en del av konstprogrammet och den offentliga konsten. Mångsidiga evenemang är en viktig del av kulturlivet i Lovisa.

Det ska vara flexibelt att ordna såväl små som stora evenemang. Trots att den egentliga konsertsalen erbjuder goda förutsättningar för scenkonst kan man inom ramen för annan regional utveckling flexibelt tillgodose de krav som olika evenemang ställer. I fråga om de objekt som utvecklas ska man ta i beaktande de krav som en eventuell evenemangsverksamhet ställer. Att ta dessa krav i beaktande betyder i sin enklaste form att man till exempel ser till att det finns tillgång till elektricitet. Elektricitet möjliggör många olika typer av verksamhet, allt från små

konserter till gatukök. Till exempel då det gäller samhällskonstverk som genomförs vid olika evenemang eller arbetsverkstäder bör man i fråga om själva konsten och i fråga om verksamheten för barn och skolungdomar hitta en egen plats inom kommunens rika kulturverksamhetsfält. En samlingsram för mångsidig verksamhet kan också utgöras av en plats där man kan ställa ut verk. En sådan plats kan till exempel vara utställningsvitriner i biblioteken eller en betongvägg som ungdomarna får måla fritt på. Förmånliga lokaler förbättrar kommunikationen mellan olika branscher samt förstärker gemenskapen, och invånarna erbjuds två olika slags kulturlokaler: lokaler för egna föreställningar samt tomma lokaler som konstnärer och forskare kan använda för nyttobruk.

BILDER: JARI FLINCK

Konstpromenaderna i Strömfors genomfördes under 2024. I fråga om ett par enskilda platser ordnas också diskussioner.

SLUTSATSER OM KONSTPROMENADERNA - CENTRUMOMRÅDET I LOVISA

Den första konstpromenaden genomfördes 15.5.2023 och den andra konstpromenaden med efterföljande diskussion genomfördes en vecka senare, 22.5.2023.

Inte under en enda konstpromenad hann man besöka alla önskade platser men de objekt som inte låg längs rutten behandlades antingen under promenaden eller under det efterföljande diskussionstillfället. Såväl Strandparken som Olssonsparken är centrala fritidsplatser och helhetsplaneringen av dem är under arbete, så också synpunkter på konst passar bra in i de mer omfattande renoverings- och ombyggnadsplanerna. Också tidigare gjorda eller beställda planer för parkerna väckte positiv diskussion. I bilaga 3 finns exempel på ritningar av Strandparken och Ohlssonsparken av vilka framgår att också i planeringsskedet har konsten och trivselfaktorerna beaktats som en del av helheten.

De som deltog i konstpromenaderna 15.5 och 22.5.2023 ansåg att det är viktigt att

konstverk placeras i daghem och skolor. Störst intresse och mest diskussion väckte under bägge promenaderna dock de utomhusområden som är öppna för alla och där konst placeras, såsom parker och torg. Dessa områden inverkar på stadsbilden och är tillgängliga dygnet runt och året runt. De är inte tillgängliga endast för en begränsad målgrupp. Under promenaderna och diskussionerna väcktes också tanken om hur staden ser ut från olika håll. Också konstverkens storlek väckte diskussion – ett enskilt litet verk sticker nödvändigtvis inte ut i landskapet på önskat sätt medan ett stort konstverk å sin sida inte bara måste passa in i den omgivande miljön utan samtidigt också sticka ut på ett bra sätt. För invånarna representerar konsten snarare element som ökar trivseln och utvecklar stadsrummet.

En viktig målsättning med konstprogrammet är att upprätthålla den gemensamma diskussionen om utvecklingen av områdena också ur konstens synvinkel – till exempel planering av parker som helhet med beaktande av motion, konst, organismer och övriga faktorer. Under promenaderna – både i och med planeringen och diskussionerna – blev det mycket tydligt att frågorna hittills har planerats vid olika bord en liten bit i taget, utan ett gemensamt mål. Genom att koppla samman den offentliga konsten och alla dess möjligheter med alla bygg- och re-

noveringsprojekt kan man samtidigt göra invånarnas önskemål hörda och i mån av möjlighet förverkliga önskemålen – att beakta dem i efterhand är mångdubbelt svårare och dyrare. Som exempel på detta kan nämnas de önskemål som uttrycktes under promenaden och som gällde området och bron vid Helsingforsvägen samt hur dessa önskemål kan fogas samman med också större planer då vägen blir föremål för en större renovering. Renoveringens omfattning inverkar på hurdan helheten blir och på vilket sätt det nu lönar sig att börja planera helheten med tanke på det centrumdaghem som färdigställs år 2025 och med tanke på dem som använder sig av daghemmets tjänster – det lönar sig att öka säkerheten på gångvägarna till den del det gäller belysningen, att höja trivseln med hjälp av gatukonst och så vidare.

Under promenaderna fördes många bra diskussioner om konsten och stadsbilden. Bland annat Tranparken fick beröm för sin skönhet och sina planteringar. Man önskade uttryckligen att det ska finnas tillräckliga medel i planeringsbudgeten – med hjälp av planteringar kan man framhäva de olika årstiderna och sålunda öka objektens attraktivitet året runt.

Man önskade att det ska finnas bänkar och planteringar i närheten av konstverken, eftersom de ökar livfullheten i staden. Det önskades även att olika ålders-

grupper ska beaktas på de gemensamma områdena och att det vore intressant att föra samman verksamheter som är ämnade för olika åldersgrupper.

De områden och idéer som väckte intresse kräver mångprofessionell planering och utveckling. Det är gott att spendera tid där det finns konst då grönområdet, rutterna, belysningen, miljöstrukturer samt den offentliga konsten genomförs inom ramen för en gemensam planering

som beaktar de olika delområdena. Promenadernas effektivitet förstärktes av en mångsidig helhet som kombinerar både offentlig konst och områdesplanering. Man bör fortsätta ordna mångprofessionella publik tillfällen under hösten.

SLUTSATSER OM KONSTPROMENADERNA – FORSBY OCH PERNÅ

Konstpromenaderna i Forsby och Pernå genomfördes 4.10 och 18.10 2023. Forsby konstpromenads karta hittas i bilaga 3. Promenaden i Pernå startade och slutade i biblioteket och ingen ruttkarta har uppgjorts. I bilaga 3 finns en skärmdump gällande önskeplatserna.

I Forsby låg invånarnas önskemål främst vid stranden av ån och forsen, eller i närheten av skolan. Önskemålen handlade om att förbättra trivselen, att göra ån synligare bakom det förbuskade växtbeståndet samt bättre belysning. I närheten av stranden önskas platser där man kan sätta sig ned och beundra vyerna, och där bron korsar forsen önskade sig flera invånare belysning vid Askolins slott – belysning av bron eller forsen – och många önskade även att den bänk som finns på andra sidan vägen lyfts fram. Detta kan genomföras på det sätt som föreslagits – Askolins minnestavla i sten, belysning av den samt rensning av växtbeståndet

kring bänken. Man önskade att bruk- och sågverksamhetens historia ska lyftas fram och att den stig som ligger bredvid skolan ska tas i bruk för konst genom varierande utställningar för skoleleverna.

I fråga om Forsby i övrigt önskade man att elskåpen ska förses med målningar som lyfter fram lokalhistorien, samt en park uppkallad efter Fredrika Wilhelmina Carsten där det kunde finnas sådana växter som hon beskriver i sin roman från 1840. (Romanen Murgrönan.) Olika typer av projekt i fråga om elskåpen är lätta att genomföra.

I Pernå var önskemålen få, men liksom i Forsby önskade man att friluftplatser görs trivsammare, att den lokala historien lyfts fram samt att lokala konstnärer på något sätt lyfts fram. Under diskussionerna lyfte man fram tanken om att låta området bredvid skolan och det nuvarande museet vara en park. Då skulle det vara möjligt att genomföra invånarnas önskemål om en lek-, motions- och fritidsplats. I samband med förnyelsen är det möjligt att fundera på belysning, de gammaldags växterna på området samt områdets medeltida historia.

Det är också möjligt att lyfta fram konst av den lokala konstnären Inge Löök – till exempel genom kvinnogestalter på överraskande platser, eller genom en sådan skylt gjord av Löök som informerar om den lokala historien.

2. Om delaktighet i fråga om offentliga och halvoffentliga lokaler

De som arbetar i lokalerna och de som utträttat ärenden där ska göras delaktiga vad gäller lokalerna. Exempelvis det nya daghemmet: projekt för ökad delaktighet som genomförs tillsammans med barn och som gäller konst – hur man beaktar barnens önskemål inom ramen för det nya byggprojektet, genom ett professionellt lett samhällskonstprojekt/projekt av gemenskapskaraktär. Mer information om tidtabellen finns i Bilaga 1.

- Tidtabellen för byggandet av det nya daghemmet, man ser till att det finns en konstbudget samt låter såväl barnen som daghemmets personal komma med idéer samt välja konsten till daghemmet.

- Bibliotekets tidtabell – bibliotekets besökare och personal tas med.

- Idrottshallens tidtabell – hallbesökarna tas med redan i planeringsskedet (barnens synvinkel, ungdomarnas synvinkel, de vuxnas synvinkel – färger, akustik, ingång, belysning och så vidare).

- Det utarbetas en plan i fråga om de övriga offentliga lokalerna – eller görs upp en plan för när den kommer att utarbetas/preciseras. Nybyggnader samt redan existerande byggnader där man önskar flera konstverk (ungdomslokaler, skolor, det nya biblioteket, den nya idrottshallen).

3. Möjlighet att kommentera konstprogrammet

I enlighet med nuvarande praxis i fråga om demokratin i kommunen ska de yrkeskonstnärer som bor på området samt invånarna erbjudas möjlighet att kommentera konstprogrammet innan det fattas beslut om programmet.

6. SAMMANFATTNING OCH SLUTSATSER

En kommun med en rik historia har inte endast ett rikt kulturarv att värna om utan ska också genom nya kulturproduktioner skapa möjligheter för nutidskonsten att lämna avtryck. Den nya konsten speglar dagens värld och kommande generationer kan förundra sig över den och njuta av den.

Konstprogrammets viktigaste uppgifter:

1. Att skapa praxis och modeller för finansiering av nutidskonst

- Lovisa stad kan till exempel samarbeta med privata finansiärer, ansöka om understöd bland annat från Centret för konstfrämjande (Taike) och utnyttja eventuella arvspengar.
- Lovisa stad kan tillämpa procentprincipen på följande sätt:
- när kommunen bygger nytt eller grundligt renoverar gammalt: procentandelen kan variera mellan 0,5 och 1,5 procent
- kommunen kan anvisa 0,5–1,5 procent av markanvändningsavgiften för konst (MBL § 91b)
- I samband med utarbetandet av konstprogrammet konstaterade arbetsgruppen att det i den nuvarande marknads- och finansieringssituationen inte är ändamålsenligt att tillämpa ett pris per kvadratmeter våningsyta för att finansiera nutidskonst i Lovisa stad.

2. Att skapa rutiner för förvärv av konst och för val av konstnärer

- I kommunen gäller Lovisa stads principer för offentlig konst som placeras utomhus. Dessa principer fastställer vilka principer kommunen ska iaktta vid förvärv av konst eller då kommunen får en donation, samt på vilka olika sätt konstnärer väljs för att utforma ett konstverk.

3. Att komma ihåg konstens betydelse vid planläggning och möjliggöra placering av konst på olika håll i kommunen

4. Att delaktiggöra och lyssna på invånare och konstnärer inom olika konstarter

- Invånarna kan delaktiggöras genom enkäter, konstpromenader, olika diskussioner med allmänheten och via byaföreningar.
- Konstprogrammet förpliktar kommunen att utse en bildkonstnär till arbetsgruppen för konst för en treårig period åt gången.
- De förslag som kommit fram i invånarenkäter utnyttjas.

5. Uppföljning, bedömning och uppdatering

- Kultur- och fritidsnämnden övervakar att de förfaranden som anges i konstprogrammet följs.
- Arbetsgruppen för offentlig konst (VFN 11.11.2020 § 119) uppdaterar programmet vid behov eller vart fjärde år och lägger fram det uppdaterade programmet för

kultur- och fritidsnämnden för behandling.

- Konstprogrammets effekter följs upp med olika trivselsmätare, enkäter och respons.

6. Underhåll av konstverken och konstverkens framtid

- 1. Lovisa stad måste reservera ett tillräckligt anslag för underhåll av konstverken med tanke på deras livscykel.
- 2. Mer information om ansvarsområdena finns i bilaga 2: Lovisa stads principer för offentlig konst som placeras utomhus.

Arbetsgruppen anser att det är viktigt att Lovisa bestämmer på vilka olika sätt staden satsar på offentlig konst och att principerna för konstsatsningarna införlivas i stadens rutiner. Dessutom anser arbetsgruppen att det är viktigt att man har en plan för utvärdering och uppföljning av hur satsningarna har lyckats och genomförts.

Arbetsgruppen anser att det är viktigt att Lovisa bestämmer på vilka olika sätt staden satsar på offentlig konst, att principerna för konstsatsningarna införlivas i stadens rutiner och att man har en plan för utvärdering och uppföljning av hur satsningarna har lyckats och genomförts.

7. BEDÖMNING OCH UPPFÖLJNING

Efter att konstprogrammet har godkänts ser staden till att det konstprogram som fullmäktige har godkänt förankras så att stadens organisation i sin helhet är medveten om programmet och dess målsättningar. I staden framskrider man i enlighet med planen i konstprogrammet. Konstprogrammet ska uppdateras allteftersom det genomförs. Museiintendenten sammankallar vid behov arbetsgruppen för offentlig konst (VFN 16.11.2020 § 119). Konstprogrammet ska beaktas i stadens årliga budget. I fortsättningen följer fullmäktige med genomförandet av konstprogrammet med hjälp av årliga budgetmål och mätare. Man kan använda exempelvis följande mätare:

- *Antalet bestående offentliga verk som staden förvärvar / år*
- *Det pengabelopp som staden använder / år*

8. Ordförråd och begrepp

Offentlig konst

Lovisa stads principer för offentlig konst som placeras utomhus har bifogats. Där anges bland annat på vilket sätt tillfällig konst skiljer sig från bestående konst.

Procentprincipen

Flera kommuner i Finland har gått in för att tillämpa den så kallade procentprincipen. En procent av byggkostnaderna i anslutning till uppförandet av större offentliga byggnader ska enligt principen användas till konst. I Lovisa har procentprincipen ännu inte tillämpats. I fortsättningen ska alla nya byggprojekt och renoveringar följa procentprincipen. När ett nytt byggprojekt inleds bestäms vilket beloppet bör vara, i euro per kvadratmeter byggnadsyta. Beloppet ska skrivas in i projektplanen. När tomtöverlåtelse sker eller ett kontrakt görs upp samlas det angivna procentbeloppet in och placeras i en konstfond.

Kuratering

En kurator kommer med förslag på ett visst antal konstnärer för ett bestämt verk. Konstnärerna väljs utgående från de behov och önskemål som har uppkommit. Kuratorn kan även stöda konstnären under processen och se till att verket blir fullbordat.

Allmänna anvisningar i fråga om konstverken

Det hänvisas till principerna för offentlig konst, principerna har bifogats

9. Ansvarspersoner och instanser

Arbetsgruppen för offentlig konst	Varifrån	Beslut/handling
ARBETSGRUPPEN FÖR OFFENTLIG KONST	Att ta emot konstförvärv	Principer för offentlig konst
	Konstplacering av konstförvärv	
TJÄNSTEINNEHAVARE	Beslut enligt förvaltningsstadgan:	Förvaltningsstadgan
	Skötsel och underhåll av konstverken	Principer för offentlig konst
ARBETSGRUPPEN FÖR OFFENTLIG KONST	Uppföljning av konstprogrammet	Protokoll
FULLMÄKTIGE OCH NÄMNDERNA	Budget	Beslut av förvaltningsorgan

10. Arbetsgruppen för konstprogrammet

Följande arbetsgrupp har utsetts att bereda konstprogrammet:

- **Björkman-Nystén Nina**, förtroendevald (NLIN 27.1.2022 § 7)
- **Bäckman Mona**, Stadsträdgårdsmästare (VFN 7.12.2021 § 43)
- **Eriksson Leif**, chefen för kultur- och fritidsväsendet (VFN 7.12.2021 § 43)
- **Isotalo Arja**, ordförande i stadsstyrelsen (STST 21.2.2022 § 40)
- **Karppi Päivi**, kulturproducent (VFN 7.12.2021 § 43)
- **Kinnunen Kirsi**, direktör för centralen för bildning och välfärd (VFN 7.12.2021 § 43)
- **Longhurst Agneta**, kulturproducent (VFN 7.12.2021 § 43)
- **Okkonen Niina**, projektchefen för bostadsmässan i Lovisa (VFN 7.12.2021 § 43)
- **Rosendahl Ulrika**, museiintendent (sekreterare) (VFN 7.12.2021 § 43)
- **Söderholm Li-Lo**, förtroendevald (ordförande) (VFN 7.12.2021 § 43)

Dessutom har följande tjänsteinnehavare bidragit till konstprogrammet:

- **Peltola Suvi**, planeringsingenjör
- **Qvis Lotta**, planläggningsarkitekt

Då konstprogrammet har utarbetats har man hört också följande personer:

- **Rosenberg Thomas**, ordförande för välfärdsnämnden
- **Korhonen Marjukka**, skulptör och sakkunnig inom offentlig konst

Bilagor

BILAGA 1

Planerna för de närmaste åren i Lovisa

BILAGA 2

Lovisa stads principer för offentlig konst som placeras utomhus

BILAGA 3

Invånarenkäten

BILAGA 4

Byarnas berättelse

BILAGA 1

PLANERNA FÖR DE NÄRMASTE ÅREN I LOVISA

Lovisa stads investeringsplan (FM 14.12.2022 § 107) i fråga om budgeten och ekonomiplanen för åren 2023–2025 innehåller bland annat följande:

- Daghemmet (färdigställs år 2025). I projektplaneringen har procentprincipen beaktats
- Idrottshallen (färdigställs år 2026)
- Biblioteket (färdigställs år 2028)
- Isnäs skolcentrum (färdigställs 2025)
- Grundläggande renovering av Generalshagens skola (färdig år 2025)

Budget och ekonomiplan för åren 2023–2025 (FM 14.12.2022 § 107) har bifogats till detta konstprogram.

ÅR	Område	Objekt 1	Objekt 2	Objekt 3
2023	Drottningstranden	Den öppna platsen		
2024–	Centrum	Daghemmet	Idrottshallen	Biblioteket
2025–2027	Byar och stadsdelar	Objekten väljs och utvecklas på basis av invånarenkäten, idéverkstäder och övrig respons. Se "Invånarnas delaktighet i konsprogrammet".		
2028–	Enligt det uppdaterade programmet			

BILAGA 2

LOVISA STADS PRINCIPER FÖR OFFENTLIG KONST SOM PLACERAS UTMOMHUS

(Välfärdsnämnden 11.5.2021 § 62)

Lovisa stad erbjuds då och då konst som ska placeras i det offentliga rummet. Mottagning av ett verk, precis som också systematiskt och långsiktigt underhåll av verket, kräver mycket arbete. Det är viktigt att skapa principer för offentlig konst som motsvarar stadens strategi och som tillämpas såväl på verk som placeras utomhus som på verk som placeras inomhus. Stadens interna principer och roller ska vara klara och motsvara branschens rekommendationer. Det lönar sig att på ett omfattande sätt utnyttja kulturens och konstens synvinkel i hela stadens utveckling och tväradministrativa samarbete.

Med offentlig konst avses konst som har skapats för en bebyggd offentlig eller halvoffentlig miljö och som vanligtvis är tillgänglig för allmänheten. Den offentliga konsten ökar för sin del stadens attraktions- och kvarhållningskraft och förbättrar värdet på och identiteten för byggnader, lokaler och områden.

Utmaningar för den offentliga konsten är bland annat brister på professionellt beslutsfattande, osäkerhet om arbetsför-

delning, konstens hållbarhet i miljön, underhålls- och reparationskostnader samt möjliga estetiska tvister och ändringar i smaken över tiden.

I Lovisa stad förvaltar museiväsendet den offentliga konsten som placeras inomhus. Museiintendenten beslutar enligt förvaltningsstadgan om den konst som placeras inomhus i staden och som samtidigt tas in i museets samlingar. Samlingarna består av föremåls-, foto- och konstsamlingar. Utöver i museet finns verk utställda i stadens olika fastigheter. Verken i stadens konstsamling har ofta någon koppling till Lovisa. Museets samlingspolitiska program färdigställs under 2021, och i programmet definieras principerna för utökande av konstsamlingarna.

Till Lovisa stads konstsamling ska i framtiden fogas också konstverken på offentliga platser, det vill säga skulpturer och minnesmärken. Då är dokumentation över verken och deras uppgifter sparade i samlingsförvaltningssystemet. Infrastrukturchefen svarar för underhållet av den konst som placeras utomhus i staden.

Principerna för offentlig konst behövs så att konsten (som omfattar bland annat stadens konstförvärv samt deponeringar och donationer som erbjuds staden) systematiskt integreras i planeringen, genomförandet och beslutsfattandet i staden. I praktiken kan detta innebära till

exempel förhandlingar om hur ett konstverk smidigt och kostnadseffektivt skapas och ställs ut som en del av stadens planerings- och byggnadsprojekt. Tillståndsprinciperna för konstverk ska vara desamma för alla förvaltningsområden.

Tillståndsprinciperna är följande:

1. Konstverk klassificeras som permanenta och tillfälliga konstverk.
2. Det permanenta konstverket bildar en harmonisk och intressant helhet även på lång sikt. Det permanenta konstverket är en permanent del av miljön. Det ska tåla tidens tand och vara av konstnärlig kvalitet sådant som är relevant också om årtionden. Konstverket ska också tåla till exempel väder och vandalism. Därför är det motiverat att permanenta verk alltid skapas av professionella konstnärer så att man kan vara säker på konstverkens konstnärliga och tekniska kvalitet. Konstverk som permanent utställs i stadsrummet går igenom en noggrannare granskning än tillfälliga konstverk.
3. Tyngdpunkterna för de permanenta konstverken är konstverkets höga konstnärliga kvalitet och tredimensionell konst.
4. Ett tillfälligt konstverk kan skapas och ställas ut med lätta och enhetliga till-

ståndsprinciper. Utgångspunkten för skapandet och utställandet av ett tillfälligt konstverk är att miljön återställs i ursprungligt skick enligt en överenskommen tidtabell efter den tid då konstverket är utställt löper ut. Tillfälligheten betyder att man har kommit överens om en tidpunkt och praktiska arrangemang för när konstverket ska avlägsnas innan konstverket skapats och ställts ut. Tillfällig konst möjliggör mångsidiga konstformer i offentliga rum.

5. Ett deponerat verk klassificeras som tillfälligt konstverk. Deponeraren ansvarar för transporten av verket och de kostnader som anknyter till transporten samt för försäkringar.

6. Vid behov ska man anvisa en plats där konstverket kan placeras som uppfyller tekniska och andra krav.

7. Innan tillståndet beviljas, ska man åtminstone uppvisa en skiss till konstverket och var konstverket ska placeras.

8. Man ska i god tid innan ärendet behandlas begära behövliga utlåtanden som anknyter till konstverket och var konstverket ska placeras. Man ska begära utlåtandena till exempel av Östra Nylands regionala ansvarsmuseum.

9. Förvärv som avviker från det ovannämnda kan göras endast i undantagsfall.

10. Om områden eller byggnader har kulturavsvärde, ska man överväga konstprojekt särskilt noga.

11. Vid förvärv av konstverk ska man iakta stor försiktighet om familjemedlemmar till förvaltningsorganets eller stadens anställda eller andra personer som står i nära kontakt med de anställda erbjuder föremål som donation, för försäljning eller mot skattelindringar.

12. Centralen för näringsliv och infrastruktur ansvarar för systematiskt och långsiktigt underhåll av de konstverk som placerats utomhus. Infrastrukturchefen ansvarar för praxis.

13. Centralen för bildning och välfärd ansvarar för systematiskt och långsiktigt underhåll av de konstverk som placerats inomhus. Museiintendenten svarar för praxis.

14. I fråga om utplacering av bestående konst godkänner stadsarkitekten planer för parker, aktivitetsplatser och grönområden, planläggningsärenden samt överviktsplaner för miljöbyggande samt ger utlåtanden om bland annat hur väl lämpade verken är för stadsbilden och för kulturmiljön. Väsentligt i fråga om detaljplanerade områden är förhållandet till planens anvisningar och föreskrifter.

15. Efter undertecknandet av mottagningsavtalet för konstverket övergår

förvaltnings- och äganderätten till de i avtalet nämnda konstobjekten omedelbart till staden. Efter undertecknandet av mottagningsavtalet har staden rätt att avlägsna, låna ut, ställa ut och på annat sätt hantera konstobjekten på det sätt som motsvarar stadens eget samlingsprogram och museibranschens normer för värdeklassificering.

ARBETSGRUPPEN FÖR OFFENTLIG KONST

För att främja offentlig konst inrättas det en arbetsgrupp för offentlig konst som består av museiintendenten, chefen för kultur- och fritidsväsendet, bibliotekschefen, infrastrukturchefen, stadsarkitekten, stadsträdgårdsmästaren och direktören för centralen för bildning och välfärd. Gruppens mest centrala uppgift är att ta hand om beredningen och genomförandet av de ärenden som anknyter till offentlig konst för Lovisa stad. Museiintendenten är sekreterare och sammankallare för arbetsgruppen. Ungdomsfullmäktige, rådet för personer med funktionsnedsättning och äldrerådet och stadens andra organ kan utse sina representanter till arbetsgruppen, och arbetsgruppen sammankallar vid behov sakkunniga inom olika branscher. Arbetsgruppen hör kommuninvånarna och vid behov sakkunniga inom branschen då offentlig konst väljs.

ANVISNINGAR FÖR ATT PLACERA ETT TILLFÄLLIGT KONSTVERK PÅ EN OFFENTLIG UTOMHUSPLATS I LOVISA

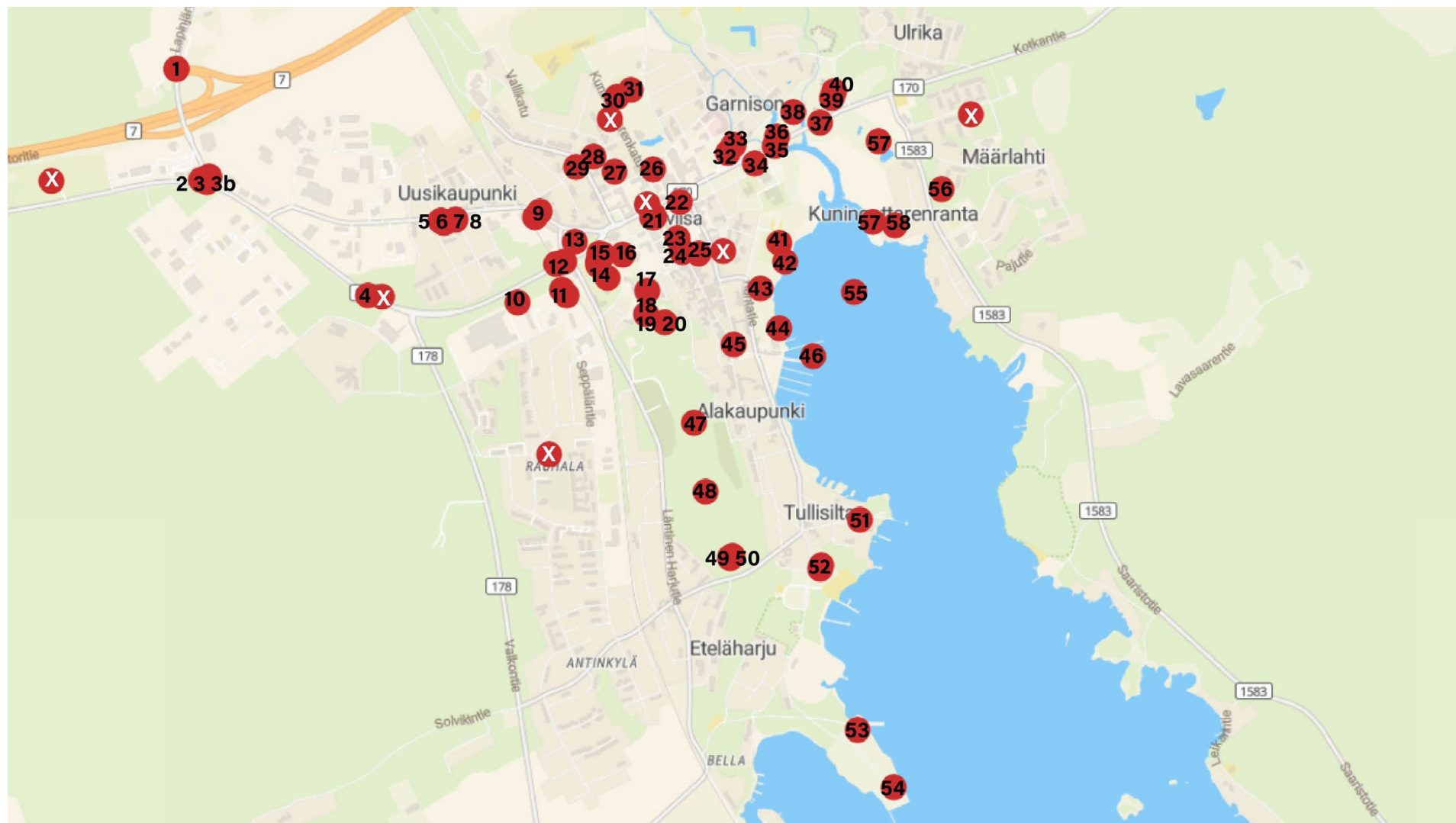
- Då man ansöker om tillstånd ska man lägga fram till exempel en skiss eller en illustration som beskriver verkets karaktär.
- Den planlagda platsen för verket ska presenteras precist och ska gärna ha märkts ut på kartan.
- Innan konstverket placeras ska man komma överens om tidpunkten för monteringen och nedmonteringen av konstverket, och den som placerar ut konstverket ska se till att verket tas ned i tid.
- Konstverket ska fästas noggrant så att det inte kan falla eller lossna på grund av vädret. Konstverket får inte skada miljön, byggnader, egendom eller människor. Den som placerar verket är ansvarig för eventuell skada som konstverket förorsakar.
- Den som placerar konstverket ska se till att det område som använts återgår till ursprungligt skick efter att konstverket tagits ner.
- Konstverken får inte orsaka trafikstörningar. Konstverk som placeras vid en väg ska ligga på minst en meters avstånd från vägrenen. Ett konstverk som

placeras vid en väg får inte till sin utformning eller färg vara sådant att det kan misstas för ett trafikmärke.

Enligt den förnyade lagen om kommunernas kulturverksamhet (2019/166; 3 § Kommunens uppgifter) fogas främjandet av offentlig konst till uppgifterna för ordnandet av kommunens kulturverksamhet. Målet för planeringen av områdesplaneringen enligt markanvändnings- och bygglagen (1999/132) är att främja en god, hälsosam, trygg och trivsamt livsmiljö som även är estetiskt balanserad och socialt fungerande och som tjänar användarnas behov.

BILAGA 3

SVAR FRÅN INVÅNARENKÄTEN | NUMRERADE SVAR FRÅN CENTRUMOMRÅDET

K1 Kamrat till fiskaren på andra sidan av anslutningen? Eller en fångst?

Kompis till fiskaren på andra sidan av anslutningen. Eller en fångst?

K2 En miniatyr av fästningen Ungern i mitten av rondellen. Eventuellt svagt upplyst (så att belysningen inte stör trafiken). Ungern är ett sällsynt och mycket särpräglat objekt i Finland. Vad skulle vara ett bättre välkomnande till historiska Lovisa! (En miniatyr av Rosen kunde placeras i östra anslutningens rondell)

K3 En miniatyr av fästningen Ungern i rondellen. Eventuellt svagt upplyst, med beaktande av trafiksäkerheten. En miniatyr av Rosen i östra anslutningens rondell. Båda två är särpräglade, fantastiska objekt som kunde lyftas fram i dessa infarter. Varför inte också placera en miniatyr av Svartholm någonstans.

K3b I stället för båtföraren något mer anslående konstverk i vilket kombineras landsbygd, stad, hav, historia och nutid. Om det i den föregående rondellen fanns något lägre skulle man gärna se något högre här, för det följande som kommer emot är kyrkan, som är hög. Det skulle binda samman infarten till och utfarten från staden och också ta hänsyn till den östra rondellen.

K4 Längs hela Helsingforsleden. Något som visar att man befinner sig nära

centrum i en livaktig småstad. Växlande teman om möjligt till rimlig kostnad. Eller mer bestående, som inte kräver underhåll. Eventuell belysning så att den inte kräver alltför mycket energi. Får inte inverka menligt på trafiksäkerheten (reklamljusskylten före skyddsvägen vid Sarvaxgatan kan ifrågasättas)

K5 Till exempel picknickbänkar och bord i parken, och någon konstinstallation, eventuellt en sådan som man får röra eller en sådan som man på något sätt kan leka kring eller med. Till exempel en hopp-reps"ställning", alltså en sådan att det inte behövs tre barn utan räcker med två för att kunna veva repet.

K6 Nystaden, som inte längre är ny utan gammal, men inte så gammal som Gamla stan. Avspeglar stadens tidsmässiga skikten. Ett vanligt bostadsområde, vars invånare har spelat en roll i stadens utveckling. Ett minnesmärke som skildrar denna vardagliga "heroism".

K7 En stor skulptur eller motsvarande skulle vara lämpligt för att ge liv åt den lilla parken. Den gamla stenfoten som finns i parken kunde utnyttjas. Lyfta fram lokalhistorien om parken och Nystaden. Samtidigt istandsätta gånglederna.

K8 Fysisk konst, gärna något man får röra, klättra på. Gärna belyst under mörka tiden. Blickfång och inspiration längs

lång viktig gata.

K9 Här, och/eller på andra sidan gatan. En plats där många rör sig och det inte finns så mycket annat att titta på! Fysisk konst, integrerat i miljön, något som inte kräver underhåll. Som allmän regel, gärna verk av lokala konstnärer, hellre fler verk till rimlig kostnad än få dyrbare

K10 Ett minnesmärke över vilda djur som avlidit på grund av trafiken.

K11 Ett graffititaket. Ett lagligt graffititaket i samband med skateboardparken.

K11 En graffitivägg som det är tillåtet för ungdomar att måla på så att de inte behöver gå och klottra ned till exempel lek-parker.

K12 Ljuskonst under (och ovan om) bron.

K13 Muralmålningar eller vad som än funnits här sedan tidigare men som slitits bort...

K14 Skolans vägg: ljuskonstverk eller väggmålning. Skolan används av många såväl dagtid som på fritiden, så verket skulle glädja många stadsbor.

K14 Skolans vägg

K14 Konstverk på Harjurinteen koulus gård, skulle synas på ett stort område.

K15 Det höga trapphusfönstret i Har-

jurinteen koulu som syns mot Brandensteinsgatan skulle vara en bra plats för ett konstverk. I till exempel Yhteisöitalo Messis fönster i Kotka finns det ett konstverk av Aiju Salmén-Salminen vid namnet Jengi, eller något i den stilen, som släpper in ljus, vilket gör att konstverket syns både för dem som är inne och för dem som går ute på gatan. Residensets samarbetar gärna bland annat genom en öppen konstnärs-ansökning och genom att ge tid i residensset för genomförande av verket.

Väggmålning till skolan. Skulle öka elevernas och kvällsanvändarnas trivsel.

K16 Det skulle passa med en skulptur, en väggmålning, ett installationskonstverk e.d. vid Harjurinteen koulu/Loviisan lukio. Med tanke på platsen skulle det vara passande med ett verk som på något sätt kommenterar lärande, utbildningsstigen, bedrivande av studier och dess effekter eller som kunde delaktiggöra ungdomar/allmänheten.

K17 På platsen finns det sedan tidigare en vattenbassäng med en fontän som verkar bestå av en söndrig vattenledning. I bassängen bör man installera en vattenanordning/skulptur som är lämplig med tanke på kyrkan, Bonga slott och åslandskapet och som uppmuntrar människor att slå sig ner vid bassängen och njuta av vyn.

K18 Konst med jultema under Lovisa Jul

K19 En upplyst konststig på åsen längs vilken man varje år placerar ett gemensamt skapat konstverk, såsom en skulptur. Inte ett verk som en professionell konstnär skapat. Verket skulle skapas av en grupp vanliga Lovisabor under någons ledning.

K20 En konststig på Kvarnåsen, en samling olika slags konstverk genom Kvarnåsen

K21 En jättestor krona mitt på torget. Det skulle poängtera stadens historia, ta fram drottning Lovisa Ulrika

K22 Till exempel statyer eller något som man också får röra vid och känna på. Lättillgänglig, det vill säga tillgänglig för alla.

K23 Aforismerna på trottoaren är underbara! Så också dikterna på parkbänkarna! Tack för dem!

K24 Bilder av Lovisas historia i fönstren på dessa tomma, förfallna hus så som man gjort i Fredrikshamn. Så skulle man få någon användning också för dessa hus som inte längre skulle behöva gapa tomma.

K24 Till exempel bilder av gamla Lovisa i fönstren på dessa tomma hus så som man gjort i Fredrikshamn. Om det inte finns någon annan användning för dessa hus, skulle de då ens vara lämpliga för offentlig konst?

K25 "Julbelysning" i form av ljuskonst som är uppe hela mörka delen av året. Kunde vara samma varje år, men nåt annat än det vanliga. Kan vara längs någon annan gata också, men den här har känts lite bortglömd...

K26 Muralmålning. Den här byggnaden skulle vara ett ypperligt ställe för en muralmålning. Något Lovisarelaterat konstverk. Man kunde ta modell av Kotka.

K27 I de här kvarteren finns flera element-bostadshus med trista fasader. Moderna (kanske till och med vågade) muralmålningar skulle göra området intressantare att promenera i och ge variation/kontrast till stadens äldre delar.

K28 Upplysning av muren även om det är en privat gård, syns för förbipasserande. Likaså en graffiti på förrådsbyggnadens vägg bredvid muren. Historiskt eller modernt.

K29 Fönstren mot Åldermansgatan i vattenaffärsverkets byggnad. Persiennerna är alltid fördragna i fönstren, så ett konstverk skulle knappast störa utsikten för dem som arbetar där inne. Verket kunde ha ett vattenrelaterat tema. Man kunde ordna en teckningstävling för ungdomar om saken och det vinnande alstret skulle tejpas fast på fönstren.

K30 Någonstans nära skolan och platsen där Badhuset fanns. Statyer, monument

som hänvisar till Lovisa som badort.

K31 På Generalshagens skolas vägg mot Parkgatan kunde hängas något tvådimensionellt.

K32 Ett futuristiskt cykelställ för pendlare. Formgivit av en konstnär. Skulle också ge signaler om att Lovisa understöder cyklandet. PLATS: Nära busstationen och eller nära västra infarten för pendlare som stiger på bussen väster om centrum.

K33 Sjukhusträdgård och statypark

En liten park istandsätts vid Lovisa hälsovårdscentral och sjukhus. Parken kunde finnas på innergården. Några parkeringsplatser tas bort och gräsmattan jämnas ut och utvidgas för att göra området enkelt åtkomligt och tillgängligt för rullstolar och till och med sängliggande patienter.

Gångvägarna ska ha beläggning och vara lätta att ta sig fram på.

I parken anläggs små rastplatser där de som kommit för att hälsa på patienterna i lugn och ro kan diskutera med sin anhöriga eller vän.

Man kunde skaffa statyer eller samla ihop redan skaffade statyer eller skulpturer och placera dem invid gångvägen. Till exempel för skörare skulpturer som staden mottagit som donation kunde man bygga lätta väderskydd.

Planeringen av parken kunde utlysas som en tävling till exempel till trädgårdsläroanstalter i vårt land som ett studerandearbete, och juryn skulle bestå av de mest kvalificerade inom trädgårdsbranschen samt av lokala skulptörer och stadsträdgårdsmästaren.

K34 I t.ex. den här parken eller någon annan, en installation som hänför sig till atomkraftverket. Atomer barn kan klättra i, atomer av klyvna stenar, atomer som hänger i luften...Här kan också vara informationsskyltar om vad atomenergi är med lite historik Curie, Einstein, finska vetenskapsmän, som en liten vetenskapspark

K35 Räcket vid trottoaren på bron kunde piggas upp på något sätt. Kunde den kanske målas på ett skojigt sätt eller låta täckas av en superlång stickad socka – då skulle centrum och Drottningstranden förenas av en sevärdhet.

K36 Ett samhällskonstverk vid namnet "Bron". Invånarna i Lovisa deltar i ett konstprojekt som stärker delaktigheten och gemenskapskänslan. "Bron" är kontakten mellan detta ögonblick, Lovisas historia och framtiden. Bron gör det möjligt för olika världar att mötas. Verket är ekologiskt, etiskt och socialt hållbart, det är vackert och flyter samman såväl med naturen som med miljön och tar också hänsyn till andra arters heterogenitet. Som ett element i verket kan användas

ätbara växter (konstträdgård). Växtäm-
nena komposteras på området och den
resulterande mustiga jorden används för
att liva upp verket.

K37 På brons räck (i Märlax) kunde fin-
nas någon ljusgrej. Den ligger ju så "långt
borta" från torget att man inte ens fick
den utrustad med julbelysning. Den är
onödigt dystert särskilt under den mörka
årstiden.

K38 Längs med promenadvägen på åsen,
t.ex. nära Kuckusten. Där kunde placeras
figurer, gjutna i järn, ur Kristina Elos bil-
derböcker, Haren Franz, Draken, Grodan,
Räven och Kråkan. . Kristina är en duktig
Lovisakonstnär, viktigt med lokal anknyt-
ning. Det skulle vara konst som barn gil-
lade.

K38 Detta kunde vara en annan lämplig
plats för ett interaktivt ljus- och ljudskon-
steventemang.

K39 Gamla bilder upplista på bastion-
väggen eller människofigurer/silhuetter
som klättrar på murarna. I nuläget är hela
fästningen bortglömd och inte särskilt in-
tressant även om den är en vacker park.
Skulle behöva lyft och belysning.

K40 Upplista bilder på bastionväggen.
Eller människofigurer/silhuetter (soldater
e.d.) som klättrar på murarna. Skulle ge
fästningen lyft, för ingen verkar vara sär-
skilt intresserad av den.

K41 Området vid Gamla Strand uppsnyg-
gat och där ett verk av sten eller betong
som tål väder (och människor).

K42 På land vid den nya gångbron på
stadssidan ett landmärke där det står My-
Loviisa eller Loviisa e.d. med stora upp-
lysta bokstäver och som man kan selfie
med.

K43 Kunde finnas ett interaktivt ljud- och
ljuskonstverk under den mörkaste tiden.
Sådana ljuskonstverk skulle också locka
besökare till Lovisa.

K44 Ett konstverk från vilket man kan kika
ut mot havet och ta selfier.

K45 Mitt på Saltbodtorget: En rondell med
mosaik runt om. Temat för rondellen skulle
vara fiske och fisknäring. T.ex. en bassäng
med fiskar en ett hållbart material eller
gjutna i cement, en mosaik med mönster
av fiskar, en staty av en gammaldags fis-
kare, en stor lax osv. Nordström hade en
fiskfabrik och fisket har alltid varit en viktig
näringsgren i Lovisa.

K46 En utomhusplats för visning med vi-
deoprojektor/utomhusauditorium eller
utomhusbiograf

Nära Saltbodan reserveras ett hörn/fält-
område med beredskap att visa film och
fotopresentationer på filmduk utomhus.

Det skulle vara möjligt att titta på film

och till exempel Lovisa Kameraklubb
nonstoppresentationer av digitala bilder
under mörka höstkvällar i augusti och
september till exempel från restaurang-
terrasserna eller tillfälliga bänkar.

Det krävs en lättinstallerad filmduk och
elmöjlighet. Och möjlighet att släcka be-
lysningen i näromgivningen för den tid
som föreställningen pågår.

Ljudtekniken kunde skötas med högta-
lare eller hörlurar och ett bluetooth-/wi-
fi-app-baserat system e.d. system.

Videoprojektor, förstärkare o.d. kan in-
stalleras snabbt om kopplingarna finns
klara. Interiören i närliggande byggnader
kunde utnyttjas bland annat vid place-
ringen av videoprojektorn, då skulle man
inte behöva montera ned den efter varje
föreställning.

K47 Ljuskonst à la Lux Helsinki. Det skulle
vara en fantastisk plats om hela åsen var
full av ljuskonst under den mörkaste tiden
på året. Kanske också ljud med. Vi skulle
få fler besökare till Lovisa och Lovisabor-
na skulle få njuta av ljus under den mör-
kaste tiden. Gör gott för människosinnet.

K49 De fina kärlekstrapporna kunde upp-
märksammas med t.ex. ett räck av kät-
ting med hängande hjärtan, en portal i
form av en mun eller i ändan av trapporna
två hjärtan som är in i varandra eller ett
kyssande par. Något kärleksrelaterat

K50 Här vid Kärlekstrappan kunde det
finnas t.ex. ett räck med hängande hjär-
tan, en hjärtportal eller något annat som
för tankarna till kärlek. Ett par som kysses,
en stor mun...

Stället är trappan på väg till Kuckusten.

K51 Staty över stadsdirektören

K52 Verk som beskriver badkulturen –
skulle finnas gott om utrymme på grön-
området.

K53 Fri strand, kasta sten i havet.

Antalet fria stränder minskar och fjärrar
sig från stadskärnan. Symbolen för en fri
strand är att man där fritt kan kasta ste-
nar i havet så långt man kan utan att det
stör eller irriterar någon. Det planlagda
bostadsområdet på Lovisavikens östra
strand är en bra sak, men leder till att
regler, administration och civilisation hit-
tar sin väg till stranden i fråga.

I Lovisa har man i årtal – rättare sagt i år-
tionden – drömt om och längtat efter att
Sågudden skulle användas mer aktivt. Det
har satsats på fantasifulla bostadsplaner
och pengar har använts i överflöd. Mycket
lite har hänt. Kanske till all lycka. Platsen
används fortfarande av vanliga stadsbor
för promenader, som en utomhusplats
från vilken man kan ta sig ut och skida på
isen på vintern eller åka båt på sommaren.
För många kan det robusta strandlandska-

pet var den enda kontakten med havet, där man kan doppa sina fötter i uppfriskande vatten utan att behöva utstå stojet på badstranden.

På en fri strand kan man kasta stenar i vattnet utan dåligt samvete. Det är en gammal sed.

K54 Ett litet stenbelagt "torg" med en stensulptur. Kunde vara fint i ändan av Sågudden – lite wow-effekt.

K55 Kunde man placera ett konstverk i Lovisaviken som skulle synas från båda sidorna av viken och från den nya bron som går över viken.

K56 (Märlax) En muralmålning på väggen av detta flervåningshus.

K57 På bostadsmässområdet upplyst konst, sorlande vattenelement, något som får människor att trivas utomhus, för att pigga upp stadsborna.

K58 Nytt bostadsområde och ljuskonst

K59 Ett konstverk på torget för att liva upp det.

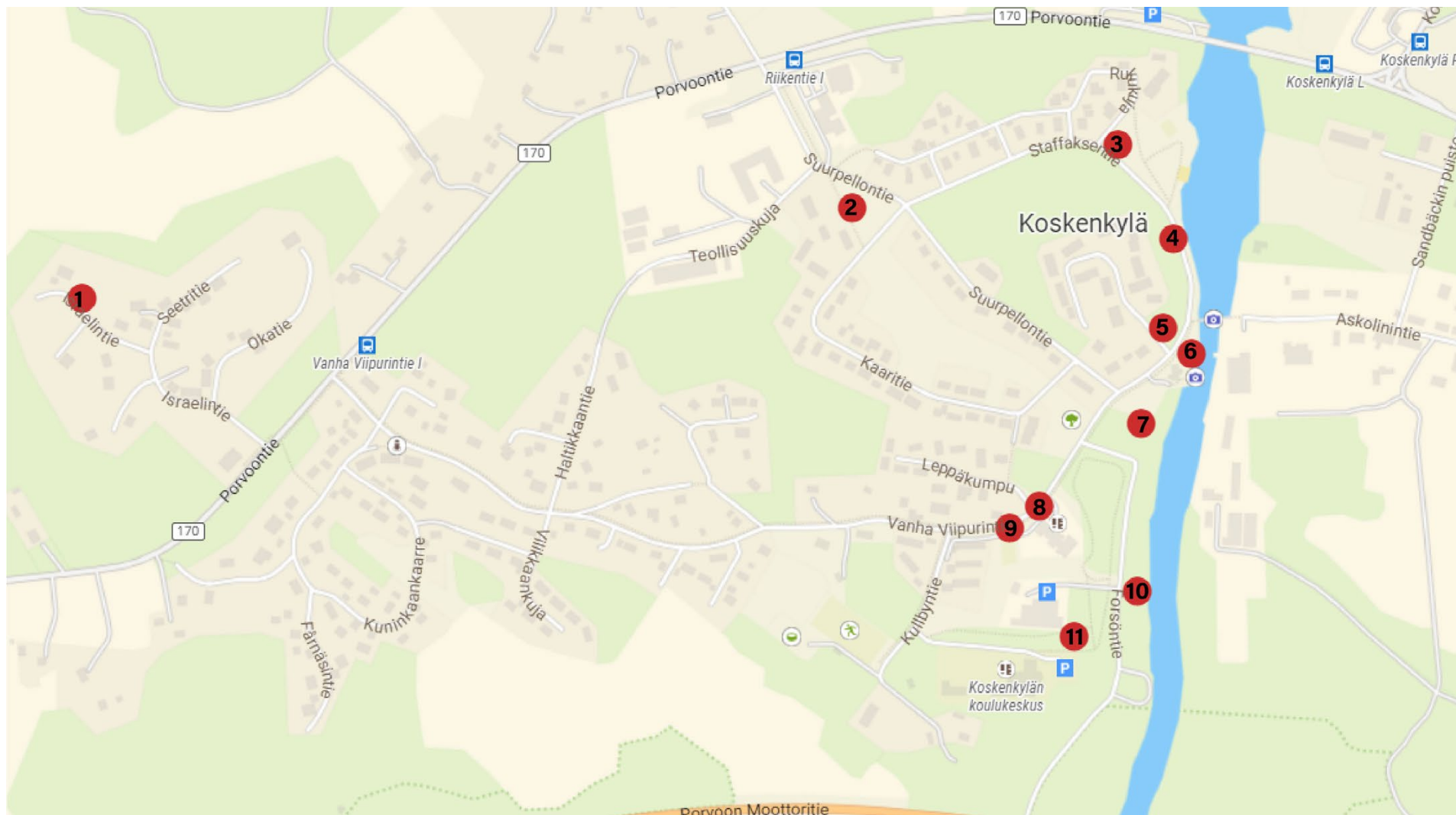
K60 Skulle vara trevligt med en graffiti-väg (Rådhuset)

K61 (Torget) Verklighetstrogen staty över den nuvarande stadsdirektören.

K61 (Torget) Procentprincipen i konstpro-

grammet bör tillämpas på alla byggnadsprojekt. Verket/konstnären måste väljas ut av professionella och rimlig ersättning måste betalas. Det får inte vara fråga om lobbyverksamhet som bedrivs av politiker eller stadsstyrelsen. Viktigare än det exakta läget är verkets koppling och interaktion med platsen. Det bör finnas konst både i centrum och på landsbygden. Konstprogrammet bör också utarbetas av professionella konstutövare och inte av konstintresserade lokalpolitiker.

INVÅNARENKÄTEN/ SVAREN FRÅN FORSBY (F) OCH PERNÅ (P) NUMRERADE | FORSBY

F1 Barnkonst i Israelsskogens lekpark. Eller ett verk som barn designat/tagit fram/bestämt...

- Till exempel en rolig och imponerande port till lekparken.

F2 Fredrika Wilhelmina Carstens park och staty över Fredrika Wilhelmina Carstens. Fredrika Wilhelmina Carstens skrev Finlands första roman, Murgroönan, i Forsby. Romanen kom ut 1840. Författaren har förtjänat ett eget minnesmärke. Romanen innehåller beskrivningar av en hel del natur och växter som skulle kunna användas om utgångspunkt för planeringen av parken.

F2b Fredrika Wilhelmina Carstens park. Finlands första roman (Murgroönan) är skriven i Forsby och utgiven 1840. Romanen har börjat uppskattas först långt efter författarens död. Det skulle vara en anmärkningsvärd gest om Lovisa stad skulle resa ett minnesmärke över denna författare som inte fått det erkännande hon förtjänar. I romanens beskrivningar finns glimtar av naturen i Forsby. I sin bok beskriver Carstens trädgård och växter, så en park eller planteringar skulle vara ett viktigt komplement till minnesmärket. Samtidigt kunde man anlägga en bro från det triangelformade grönområdet till gångvägen.

- Parken är ett bra förslag, den plats som beskrivs i parken är sannolikt inte möjlig

men det finns en annan plats i närheten. Kräver namnändring i planen.

F3 Traditionell byabastu Ett minnesmärke över levande kultur. Den gamla tvättstugan och bastubyggnaden från 1914 vid Forsby å är i uselt skick. Det skulle vara trevligt om den ersattes med en sambastu som är i linje med områdets historia och kulturarvet och som kunde hyras för eget bruk. När bastun är som bäst är den en del av det levande finska kulturarvet. Den bastu som byggdes för sågverksarbetarna var en gång i tiden en sådan bastu. Bastun är samtidigt både traditionell och trendig. Ett liknande kollektivt minnesmärke över ett levande kulturarv finns inte någon annanstans.

F4 Denna byggnad och trakten är dyster och också en farlig plats för fotgängare, då det inte finns en trottoar. Något uppiggande, några element som ökar ljuset och säkerheten skulle vara bra i denna kurva.

F5 Ett minnesmärke över Askolin vid storsten och bänkar

- Plakett, konstverk? Genomförandet anorlunda beroende på vilketdera; plakett enkelt, konst ett större projekt.

F6 Detta område är mörkt och snårigt men ändå det allra vackraste stället i Forsby. Skulle behöva antingen belysning av forsen eller något upplyst konstverk.

Snåren skymmer utsikten mot den vackra herrgården och området är riktig ödemark. En mycket dyster trakt, som skulle behöva piggas upp!

F6b Ett mörkt hörn där det vore bra med belysning. Kunde forsen lysas upp eller kunde man göra ett upplyst konstverk? Forsstranden på denna sida om bron är "ödemark" och snårig. Snåren skymmer utsikten mot den vackra herrgården. Brons omgivning är ändå en av de vackraste platserna i Forsby och skulle förtjāna en satsning på ökad trivsamtet.

F7 Brukspark eller timmerträd Minnesmärke över bruksverksamheten och/eller i anknytning till sågindustrin.

Forsby brukspark eller Askolinsparken Forsby bruk är det äldsta bruket i östra Nyland och Finlands nionde äldsta bruk. Här ett konstverk med anknytning till bruket, masugnen, timmerflottningen eller sågverksamheten, tack! Området kunde gallras och ett konstverk, som till exempel skildrar en masugn, prām eller liknande, kunde placeras ut med bänk i välskött miljō.

F8 De bortglōmda byggnadernas liv I Forsby revs gamla vackra byggnader för flera årtionden sedan. En målning kunde göras av varje mer betydande byggnad som rivits eller brunnit (till exempel långbyggnad) på ett elskåp eller någon annan

lämplig konstruktion som finns på offentlig plats. Konstnären Heini Lehtväslaiho har gjort konstverk med djurmōtiv. Det vore fint att visa verk av Heini med djurmōtiv (till exempel fåglar) på 2-3 elskåp i byn.

F9 Minnesmärke över Kungsvāgen Kungsvāgen har gått genom Forsby i flera århundraden. Det vore fint att få ett minnesmärke vid vägen framför Forsby daghem.

- I närheten av/Bredvid Forsby daghem en skylt, som också barnen varit med och planerat - element som intresserar barnen, genom vilka historien också blir bekant för barnen, interaktiv och hållbar del e.d. men också en informativ del för vuxna i "övre delen" av skylten.

F10 Ett minnesmärke över fiske I Torne älv håvfiskar man, men det finns också en stark fiske- och forsisketradition i Forsby. Här skulle det passa med ett minnesmärke över forsifiske och en liten rastplats för fiskepauser.

- Silmu-pengar?

F11 Vid ān En estetisk stig som passar in i naturen och som sänker sig från Forsby skolcentrum till Forsōvāgen. Den fantastiska utsikten över forsen och den snabbare vägen till skolan kunde bli en scen för varierande konstverk gjorda av skolans elever.

Sammanfattning för Forsby:

- Lokalhistoria, belysning till mörka platser, stor del av önskemålen möjliga att uppfylla till och med relativt lätt i samband med andra kulturprojekt och med skolor etc. Belysning i samarbete med övrig områdesplanering etc.
- Minnesmärke över sågverksamheten, konst i anknytning till brukets historia, ytterligare uppmärksamhet åt brons omgivning
- Evenemang i anknytning till timmerflottning?

PERNÅ

P1a Är här en lekplats för barn? Till en lekplats kunde byggas statyer med husdjur, som kor, grisar, hästar, får, höns mm. Gärna kan de vara på något sätt interaktiva, ha ljud, fungera som klätterställningar, gungor eller "trampbilar"

P1 Någonting som förbinder idrottsplatserna i byn och på så sätt främjar deras aktiva bruk.

P2a Här på förrådsväggen eller någon annan vägg reliefer, målningar eller ljuskonst som har Inge Lööks fina gamla tanter som motiv. Inge är en nationellt känd konstnär. Kanske hon har ideer?

P2 På det röda förrådet: något som påminner om konstnär Inge Lööks fina gamla tanter. Måning på väggen, en relief eller något annat som Inge Löök anser är bra. Inge Lööks fina tantbilder är kända, inte bara i Finland utan också utomlands. Värda att noteras.

P3 Klockstapeln kunde lysas upp på något sätt. Den fina platsen kan inte ses i mörkret. I Pernå kunde man lyfta fram medeltiden i större utsträckning.

KONSTENKÄTENS ALLA SVAR

Ett konstverk från vilket man kan kika ut mot havet och ta selfier.

En upplyst sten, ett överraskande element i mitten av mörkret till skidåkarnas glädje.

En fontän i havet

Räcket vid trottoaren på bron kunde piggas upp på något sätt. Kunde den kanske målas på ett skojigt sätt eller låta täckas av en superlång stickad socka – då skulle centrum och Drottningstranden förenas av en sevärdhet.

Längs med promenadvägen på åsen, t.ex. nära Kuckusten. Där kunde placeras figurer, gjutna i järn, ur Kristina Elos bilderböcker, Haren Franz, Draken, Grodan, Råven och Kråkan. Kristina är en duktig Lovisakonstnär, viktigt med lokal anknytning. Det skulle vara konst som barn gillade.

En jättestor krona mitt på torget. Det skulle poängtera stadens historia, ta fram drottning Lovisa Ulrika.

Ett mörkt hörn där det vore bra med belysning. Kunde forsen lysas upp eller kunde man göra ett upplyst konstverk? Forsstranden på denna sida om bron är "ödemark" och snårig. Snåren skymmer utsikten mot den vackra herrgården. Brons omgivning är ändå en av de vackraste platserna i Forsby och skulle förtjäna en satsning på ökad trivsamt.

Upplysta bilder på bastionväggen. Eller människofigurer/silhuetter (soldater e.d.) som klättrar på murarna. Skulle ge fästningen lyft, för ingen verkar vara särskilt intresserad av den.

Verk som beskriver badkulturen – skulle finnas gott om utrymme på grönområdet.

Detta område är mörkt och snårigt men ändå det allra vackraste stället i Forsby. Skulle behöva antingen belysning av forsen eller något upplyst konstverk. Snåren skymmer utsikten mot den vackra herrgården och området är riktig ödemark. En mycket dystert trakt, som skulle behöva piggas upp!

Kamrat till fiskaren på andra sidan av anslutningen? Eller en fångst?

Kompis till fiskaren på andra sidan av anslutningen. Eller en fångst?

Gamla bilder upplysta på bastionväggen eller människofigurer/silhuetter som klättrar på murarna. I nuläget är hela fästningen bortglömd och inte särskilt intressant även om den är en vacker park. Skulle behöva lyft och belysning.

Bilder av Lovisas historia i fönstren på dessa tomma, förfallna hus så som man gjort i Fredrikshamn. Så skulle man få någon användning också för dessa hus som inte längre skulle behöva gäpa tomma.

Till exempel bilder av gamla Lovisa i fönstren på dessa tomma hus så som man gjort i Fredrikshamn. Om det inte finns någon annan användning för dessa hus, skulle de då ens vara lämpliga för offentlig konst?

(Märlax) En muralmålning på väggen av detta flervåningshus.

Klockstapeln kunde lysas upp på något sätt. Den fina platsen kan inte ses i mörkret. I Pernå kunde man lyfta fram medeltiden i större utsträckning.

I de här kvarteren finns flera element-bostadshus med trista fasader. Moderna (kanske till och med vågade) moralmålningar skulle göra området intressantare att promenera i och ge variation/kontrast till stadens äldre delar.

"Julbelysning" i form av ljuskonst som är uppe hela mörka delen av året. Kunde vara samma varje år, men åt annat än det vanliga. Kan vara längs nå annan gata också, men den här har känts lite bortglömd...

En modern statypark

Barnkonst i Israelsskogens lekpark. Eller ett verk som barn designat/tagit fram/bestämt...

Ett konstverk på torget för att liva upp det.

Ljuskonst under (och ovan om) bron.

Muralmålningar eller vad som än funnits här sedan tidigare men som slitits bort...

En miniatyr av fästningen Ungern i mitten av rondellen. Eventuellt svagt upplyst (så att belysningen inte stör trafiken). Ungern är ett sällsynt och mycket särpräglat objekt i Finland. Vad skulle vara ett bättre välkomnande till historiska Lovisa! (En miniatyr av Rosen kunde placeras i östra anslutningens rondell)

Konst med jultema under Lovisa Jul

På bostadsmässområdet upplyst konst, sorlande vattenelement, något som får människor att trivas utomhus, för att pigga upp stadsborna.

Nytt bostadsområde och ljuskonst

Forsby brukspark eller Askolinsparken

Konstverk med anknytning till timmerflottningen, sågverksamheten eller masugnen, park och planteringar

Forsby bruk är det äldsta bruket i östra Nyland och Finlands nionde äldsta bruk. Forsby är ett historiskt och växande område som förtjänar sina egna konstverk.

Fredrika Wilhelmina Carstens park. Finlands första roman (Murgrönan) är skriven i Forsby och utgiven 1840. Romanen har börjat uppskattas först långt efter författarens död. Det skulle vara en anmärkningsvärd gest om Lovisa stad skulle resa ett minnesmärke över denna författare som inte fått det erkännande hon förtjänar. I romanens beskrivningar finns glimtar av naturen i Forsby.

I sin bok beskriver Carstens trädgård och växter, så en park eller planteringar skulle vara ett viktigt komplement till minnesmärket. Samtidigt kunde man anlägga en bro från det triangelformade grönområdet till gångvägen.

Till exempel picknickbänkar och bord i parken, och någon konstinstallation, eventuellt en sådan som man får röra eller en sådan som man på något sätt kan leka kring eller med. Till exempel en hopprens"ställning", alltså en sådan att det inte behövs tre barn utan räcker med två för att kunna veva repet.

Ett hundvänligt parkområde, kanske rentav konst som hundarna kan gå över eller under och som de kan snusa på och undersöka.

Här finns ett stort område som kunde användas som ingärdad hundrastgård, för picknickbord, interaktiv konst, upplyst för att öka känslan av säkerhet.

Eller dekorationsbelysning/säsongsbelysning i parkområdets träd och landskap

Forsby brukspark eller Askolinsparken

Forsby bruk är det äldsta bruket i östra Nyland och Finlands nionde äldsta bruk. Här ett konstverk med anknytning till bruket, masugnen, timmerflottningen eller sågverksamheten, tack!

Området kunde gallras och ett konstverk, som till exempel skildrar en masugn, pråm eller liknande, kunde placeras ut med bänk i välskött miljö.

Fredrika Wilhelmina Carstens park och staty över Fredrika Wilhelmina Carstens.

Fredrika Wilhelmina Carstens skrev Finlands första roman, Murgrönan, i Forsby. Romanen kom ut 1840. Författaren har förtjänat ett eget minnesmärke. Romanen innehåller beskrivningar av en hel del natur och växter som skulle kunna användas om utgångspunkt för planeringen av parken.

Brukspark eller timmerträd

Minnesmärke över bruksverksamheten och/eller i anknytning till sågindustrin.

Ett minnesmärke över Askolin vid stor sten och bänkar

Traditionell byabastu

Ett minnesmärke över levande kultur. Den gamla tvättstugan och bastubyggnaden från 1914 vid Forsby å är i uselt skick. Det skulle vara trevligt om den ersattes med en sambastu som är i linje med områdets historia och kulturarvet och som kunde hyras för eget bruk.

När bastun är som bäst är den en del av det levande finska kulturarvet. Den bastu som byggdes för sågverksarbetarna var en gång i tiden en sådan bastu. Bastun är samtidigt både traditionell och trendig. Ett liknande kollektivt minnesmärke över ett levande kulturarv finns inte någon annanstans.

Ett minnesmärke över fiske

I Torne älv håvfiskar man, men det finns också en stark fiske- och forsisketradition i Forsby. Här skulle det passa med ett minnesmärke över fors-fiske och en liten rastplats för fiskepauser.

Vid ån

En estetisk stig som passar in i naturen och som sänker sig från Forsby skolcentrum till Forsövägen.

Den fantastiska utsikten över forsen och den snabbare vägen till skolan kunde bli en scen för varierande konstverk gjorda av skolans elever.

Minnesmärke över Kungsvägen

Kungsvägen har gått genom Forsby i flera århundraden. Det vore fint att få ett minnesmärke vid vägen framför Forsby daghem.

De bortglömda byggnadernas liv

I Forsby revs gamla vackra byggnader för flera årtionden sedan. En målning kunde göras av varje mer betydande byggnad som rivits eller brunnit (till exempel långbyggnad) på ett elskåp eller någon annan lämplig konstruktion som finns på offentlig plats.

Konstnären Heini Lehtväslaiho har gjort konstverk med djurtema. Det vore fint att visa verk av Heini med djurmotiv (till exempel fåglar) på 2-3 elskåp i byn.

Denna byggnad och trakten är dyster och också en farlig plats för fotgängare, då det inte finns en trottoar. Något uppiggande, några element som ökar ljuset och säkerheten skulle vara bra i denna kurva.

I stället för båtföraren något mer anslående konstverk i vilket kombineras landsbygd, stad, hav, historia och nutid. Om det i den föregående rondellen fanns något lägre skulle man gärna se något högre här, för det följande som kommer emot är kyrkan, som är hög. Det skulle binda samman infarten till och utfarten från staden och också ta hänsyn till den östra rondellen.

Upplysning av muren även om det är en privat gård, syns för förbipasserande. Likaså en graffiti på förrådsbyggnadens vägg bredvid muren. Historiskt eller modernt.

Fysisk konst, gärna något man får röra, klättra på. Gärna belyst under mörka tiden. Blickfång och inspiration längs lång viktig gata.

Här, och/eller på andra sidan gatan. En plats där många rör sig och det inte finns så mycket annat att titta på! Fysisk konst, integrerat i miljön, något som inte kräver underhåll. Som allmän regel, gärna verk av lokala konstnärer, hellre fler verk till rimlig kostnad än få dyrbara

Längs hela Helsingforsleden. Något som visar att man befinner sig nära centrum i en livaktig småstad. Växlande teman om möjligt till till rimlig kostnad. Eller mer bestående, som inte kräver underhåll. Eventuell belysning så att den inte kräver alltför mycket energi. Får inte inverka menligt på trafiksäkerheten (reklamljusskylten före skyddsvägen vid Sarvlagatan kan ifrågasättas)

Kunde man utveckla något för detta, till exempel konstbelysning i dammen?

Ett minnesmärke över Virginia af Forselles någonstans i Bruket. Ett konstverk som skildrar kvinnligt ledarskap.

Ett futuristiskt cykelställ för pendlare. Formgivet av en konstnär. Skulle också ge signaler om att Lovisa understöder cyklandet. PLATS: Nära busstationen och eller nära västra infarten för pendlare som stiger på bussen väster om centrum.

I t.ex. den här parken eller någon annan, en installation som hänför sig till atomkraftverket. Atomer barn kan klättra i, atomer av klyvna stenar, atomer som hänger i luften...Här kan också vara informationsskyltar om vad atomenergi är med lite historik Curie, Einstein, finska vetenskapsmän, som en liten vetenskapspark.

Någonstans nära skolan och platsen där Badhuset fanns. Statyer, monument som hänvisar till Lovisa som badort.

Mitt på Saltbodtorget: En rondell med mosaik runt om. Temat för rondellen skulle vara fiske och fisknäring. T.ex. en bassäng med fiskar en ett hållbart material eller gjutna i cement, en mosaik med mönster av fiskar, en staty av en gammaldags fiskare, en stor lax osv. Nordström hade en fiskfabrik och fisket har alltid varit en viktig näringsgren i Lovisa.

Är här en lekplats för barn? Till en lekplats kunde byggas statuer med husdjur, som kor, grisar, hästar, får, höns mm. Gärna kan de vara på något sätt interaktiva, ha ljud, fungera som klätterställningar, gungor eller "trampbilar".

Här på förrådsväggen eller någon annan vägg reliefer, målningar eller ljuskonst som har Inge Löks fina gamla tanter som motiv. Inge är en nationellt känd konstnär. Kanske hon har ideer?

En upplyst konststig på åsen längs vilken man varje år placerar ett gemensamt skapat konstverk, såsom en skulptur. Inte ett verk som en professionell konstnär skapat. Verket skulle skapas av en grupp vanliga Lovisabor under någons ledning.

Ett minnesmärke över Elina Sorainen/keramiker, död 2017 och hennes man Kai Nieminen/författare och översättare, född 1950. Nationellt och internationellt kända och prisbelönta, lokalt aktiva påverkare båda två. Bosatta i Baggböle/Isnäs sedan 1980. En vacker sten i naturen med inskrift kunde passa, i sällskap med vackra träd, t.ex. björkar och granar, snyggt belysta under årets mörka period.

Här vid Kärlekstrappan kunde det finnas t.ex. ett räcke med hängande hjärtan, en hjärtportal eller något annat som för tankarna till kärlek. Ett par som kysses, en stor mun...

Stället är trappan på väg till Kuckusten.

På det röda förrådet: något som påminner om konstnär Inge Lööks fina gamla tanter. Måning på väggen, en relief eller något annat som Inge Lööks anser är bra. Inge Lööks fina tantbilder är kända, inte bara i Finland utan också utomlands. Värda att noteras.

De fina kärlekstrapporna kunde uppmärksammas med t.ex. ett räcke av kätting med hängande hjärtan, en portal i form av en mun eller i ändan av trapporna två hjärtan som är in i varandra eller ett kyssande par. Något kärleksrelaterat.

På land vid den nya gångbron på stadssidan ett landmärke där det står MyLoviisa eller Loviisa e.d. med stora upplysta bokstäver och som man kan selfie med.

Det höga trapphusfönstret i Harjunteen koulu som syns mot Bradensteinsgatan skulle vara en bra plats för ett konstverk. I till exempel Yhteisötaalo Messis fönster i Kotka finns det ett konstverk av Aiju Salmén-Salminen vid namnet Jengi, eller något i den stilen, som släpper in ljus, vilket gör att konstverket syns både för dem som är inne och för dem som går ute på gatan. Residensets samarbetar gärna bland annat genom en öppen konstnärsansökning och genom att ge tid i residenset för genomförande av verket.

På Generalshagens skolas vägg mot Parkgatan kunde hängas något tvådimensionellt.

Fönstren mot Åldermansgatan i vattenaffärsverkets byggnad. Persiennerna är alltid fördragna i fönstren, så ett konstverk skulle knappast störa utsikten för dem som arbetar där inne. Verket kunde ha ett vattenrelaterat tema. Man kunde ordna en teckningstävling för ungdomar om saken och det vinnande alstret skulle tejpas fast på fönstren.

(Torget) Procentprincipen i konstprogrammet bör tillämpas på alla byggnadsprojekt. Verket/konstnären måste väljas ut av professionella och rimlig ersättning måste betalas. Det får inte vara fråga om lobbyverksamhet som bedrivs av politiker eller stadsstyrelsen. Viktigare än det exakta läget är verkets koppling och interaktion med platsen. Det bör finnas konst både i centrum och på landsbygden. Konstprogrammet bör också utarbetas av professionella konstutövare och inte av konstintresserade lokalpolitiker.

Ett graffitistaket. Ett lagligt graffitistaket i samband med skateboardparken.

En graffitivägg som det är tillåtet för ungdomar att måla på så att de inte behöver gå och klottra ned till exempel lekparken.

Kunde finnas ett interaktivt ljud- och ljuskonstverk under den mörkaste tiden. Sådana ljuskonstverk skulle också locka besökare till Lovisa.

Detta kunde vara en annan lämplig plats för ett interaktivt ljus- och ljudskonstvenemang.

Ljuskonst à la Lux Helsinki. Det skulle vara en fantastisk plats om hela åsen var full av ljuskonst under den mörkaste tiden på året. Kanske också ljud med. Vi skulle få fler besökare till Lovisa och Lovisaborna skulle få njuta av ljus under den mörkaste tiden. Gör gott för människosinnet.

En miniatyr av fästningen Ungern i rondellen. Eventuellt svagt upplyst, med beaktande av trafiksäkerheten. En miniatyr av Rosen i östra anslutningens rondell. Båda två är särpräglade, fantastiska objekt som kunde lyftas fram i dessa infarter. Varför inte också placera en miniatyr av Svartholm någonstans.

En staty eller ett monument i ändan av Atomvägen.

Skulptörförbundet, Lovisa stad och Fortum ordnar en skulpturtävling för att hitta en skulptur eller ett monument som kunde placeras på fastlandet i ändan av Atomvägen i närheten av Fortums port. Skulpturen eller monumentet ska återspegla anläggningens historia och arbete och samarbete med stadens invånare under årens lopp. Skulpturen kunde avtäckas i samband med någon årsdag.

Monumentet skulle bli ett objekt av intresse. Det skulle också vara ett ämne för samtal om konst. Det skulle också finnas personer som skulle motsätta sig projekt så som alltid i Lovisa.

Numera besöks anläggningen inte på samma sätt som förr, utan besökarna går bara till portbyggnaden och vänder om. Monumentet i fråga skulle också vara en del av besöket. Det skulle också kunna vara ett slags riktpunkt för sjöfarande.

Efter att anläggningen rivs kunde monumentet placeras ovanpå slutförvaringsplatsen. Så ett av designkriterierna för monumentet skulle vara oändlig livslängd.

Sjukhusträdgård och statypark

En liten park istandsätts vid Lovisa hälsovårdscentral och sjukhus. Parken kunde finnas på innergården. Några parkeringsplatser tas bort och gräsmattan jämnas ut och utvidgas för att göra området enkelt åtkomligt och tillgängligt för rullstolar och till och med sängliggande patienter.

Gångvägarna ska ha beläggning och vara lätta att ta sig fram på.

I parken anläggs små rastplatser där de som kommit för att hälsa på patienterna i lugn och ro kan diskutera med sin anhöriga eller vän.

Man kunde skaffa statyer eller samla ihop redan skaffade statyer eller skulpturer och placera dem invid gångvägen. Till exempel för skörare skulpturer som staden mottagit som donation kunde man bygga lätta väderskydd.

Planeringen av parken kunde utlysas som en tävling till exempel till trädgårdsläroanstalter i vårt land som ett studerandearbete, och juryn skulle bestå av de mest kvalificerade inom trädgårdsbranschen samt av lokala skulptörer och stadsträdgårdsmästaren.

Fri strand, kasta sten i havet.

Antalet fria stränder minskar och fjärras sig från stadskärnan. Symbolen för en fri strand är att man där fritt kan kasta stenar i havet så långt man kan utan att det stör eller irriterar någon. Det planlagda bostadsområdet på Lovisavikens östra strand är en bra sak, men leder till att regler, administration och civilisation hittar sin väg till denna strand.

I Lovisa har man i årtal – rättare sagt i årtionden – drömt om och längtat efter att Sågudden skulle användas mer aktivt. Det har satsats på fantasifulla bostadsplaner och pengar har använts i överflöd. Mycket lite har hänt. Kanske till all lycka. Platsen används fortfarande av vanliga stadsbor för promenader, som en utomhusplats från vilken man kan ta sig ut och skida på isen på vintern eller åka båt på sommaren. För många kan det robusta strandlandskapet var den enda kontakten med havet, där man kan doppa sina fötter i uppfriskande vatten utan att behöva utstå stojet på badstranden.

På en fri strand kan man kasta stenar i vattnet utan dåligt samvete. Det är en gammal sed.

Konstloppis

Det kunde ordnas konstloppis i Lovisa under en lugn period. November, januari, februari kunde vara perioder då det är relativt tyst på evenemangsfronten.

Idén med konstloppis är att folk kan ta med konstverk för försäljning och auktion till exempel till ett evenemang som ordnas i idrottshallen. Regeln skulle vara att verken är produkter från konstfältet. Tavlor, affischer, skulpturer, nothäften, designprodukter.

En utomhusplats för visning med videoprojektor/utomhusauditorium eller utomhusbiograf

Nära Saltbodan reserveras ett hörn/fältområde med beredskap att visa film och fotopresentationer på filmduk utomhus.

Det skulle vara möjligt att titta på film och till exempel Lovisa Kameraklubbns nonstoppresentationer av digitala bilder under mörka höstkvällar i augusti och september till exempel från restaurangterrasserna eller tillfälliga bänkar.

Det krävs en lättinstallerad filmduk och elmöjlighet. Och möjlighet att släcka belysningen i näromgivningen för den tid som föreställningen pågår.

Ljudtekniken kunde skötas med högtalare eller hörlurar och ett bluetooth-/wi-fi-app-baserat system e.d. system.

Videoprojektor, förstärkare o.d. kan installeras snabbt om kopplingarna finns klara. Interiören i närliggande byggnader kunde utnyttjas bland annat vid placeringen av videoprojektorn, då skulle man inte behöva montera ned den efter varje föreställning.

Skolans vägg

Konstverk på Harjurinteen koulus gård, skulle synas på ett stort område.

Ett litet stenbelagt "torg" med en stensulptur. Kunde vara fint i ändan av Sågudden – lite wow-effekt.

Området vid Gamla Strand uppsnyggat och där ett verk av sten eller betong som tål väder (och människor).

Någonting som förbinder idrottsplatserna i byn och på så sätt främjar deras aktiva bruk.

Det skulle passa med en skulptur, en väggmålning, ett installationskonstverk e.d. vid Harjurinteen koulu/Loviisan lukio. Med tanke på platsen skulle det vara passande med ett verk som på något sätt kommenterar lärande, utbildningsstigen, bedrivande av studier och dess effekter eller som kunde delaktiggöra ungdomar/allmänheten.

Väggmålning till skolan. Skulle öka elevernas och kvällsanvändarnas trivsel.

Skolans vägg: ljuskonstverk eller väggmålning. Skolan används av många såväl dagtid som på fritiden, så verket skulle glädja många stadsbor.

Någon fin skulptur, kanske med samband till inbördeskriget eller tyska landstigningen.

Muralmålning. Den här byggnaden skulle vara ett ypperligt ställe för en muralmålning. Något Lovisarelaterat konstverk. Man kunde ta modell av Kotka.

I ändan av Skärgårdsvägen en "ram" där man kunde ta ett foto.

En stor skulptur eller motsvarande skulle vara lämpligt för att ge liv åt den lilla parken. Den gamla stenfoten som finns i parken kunde utnyttjas. Lyfta fram lokalhistorien om parken och Nystaden. Samtidigt istandsätta gånglederna.

Ett samhällskonstverk vid namnet "Bron". Invånarna i Lovisa deltar i ett konstprojekt som stärker delaktigheten och gemenskaps känslan. "Bron" är kontakten mellan detta ögonblick, Lovisas historia och framtiden. Bron gör det möjligt för olika världar att mötas. Verket är ekologiskt, etiskt och socialt hållbart, det är vackert och flyter samman såväl med naturen som med miljön och tar också hänsyn till andra arters heterogenitet. Som ett element i verket kan användas ätbara växter (konstträdgård). Växtämnena komposteras på området och den resulterande mustiga jorden används för att liva upp verket.

Ett minnesmärke över vilda djur som avlidit på grund av trafiken.

Aforismerna på trottoaren är underbara! Så också dikterna på parkbänkarna! Tack för dem!

På platsen finns det sedan tidigare en vattenbassäng med en fontän som verkar bestå av en söndrig vattenledning. I bassängen bör man installera en vattenanordning/skulptur som är lämplig med tanke på kyrkan, Bonga slott och åslandskapet och som uppmuntrar människor att slå sig ner vid bassängen och njuta av vyn.

Nystaden, som inte längre är ny utan gammal, men inte så gammal som Gamla stan. Avspeglar stadens tidsmässiga skikten. Ett vanligt bostadsområde, vars invånare har spelat en roll i stadens utveckling. Ett minnesmärke som skildrar denna vardagliga "heroism".

På Saltbodtorget en relativt stor staty eller en springbrunn för att liva upp torget.

En konststig på Kvarnåsen, en samling olika slags konstverk genom Kvarnåsen

Kunde man placera ett konstverk i Lovisaviken som skulle synas från båda sidorna av viken och från den nya bron som går över viken.

Redan under flera år har det framförts önskemål om och planerats att konstbänkar, det vill säga bänkar ägda av staden som bearbetats av konstnärer, skulle placeras i Strömfors bruk. Turister kunde vila sig på dem och beundra det vackra området.

Konststig som är lämplig för barn. Några funktionella konstverk som är intressanta för barn runtom i byn och en karta med hjälp av vilken man kan hitta dem. Barnen lämnas ofta obeaktade i offentlig konst. När barnen trivs i bruket, gör också föräldrarna det och använder mer pengar på lokala tjänster och berättar lättare vidare till bekanta om vilken fin plats Lovisa är.

Marknadsbacken har varit ett viktigt handelsområde och en viktig forntida boplatz.

(Torget) Verklighetstrogen staty över den nuvarande stadsdirektören. Alla envåldshärskare behöver sin egen staty.

En konstnärlig "selfieram". Det tas många bilder av bruket, och det skulle vara bra reklam att ha en plats här där turisterna kunde ta en bild på sig själv så att det i bilden nämns var bilden är tagen. Mycket gratis reklam för Lovisa då besökarna delar bilderna på sociala medier.

En staty över stadsdirektören, en ståtlig och arrogant skildring av likgiltighet och brist på visioner.

Jag skulle önska stämningsfull ljuskonst till bruket.

Början av Marknadsbacksvägen skulle behöva snyggas upp. Konst kunde placeras under bron eller på stolpar för att göra betongen vackrare, till exempel en muralmålning, exempelvis i David Popas känslofulla och vackra målningsstil.

Fler vackra träd kunde vara upplysta i bruksområdet.

På brons räcke (i Märlox) kunde finnas någon ljusgrej. Den ligger ju så "långt borta" från torget att man inte ens fick den utrustad med julbelysning. Den är onödigt dyster särskilt under den mörka årstiden.

Utställningar i parker, t.ex. såsom i somras i Kapellparken och även ljusinstallationer eller annat liknande.

Konst på Kino Marilyns vita vägg (mot Kapellparken)

På Kino Marilyns vita vägg (mot Kapellparken) en målning med scener ur olika filmer, i vilken det skulle vara roligt att försöka hitta olika karaktärer. På Google hittas det säkert modeller på motsvarande i Geneve, Frankrike.

Det skulle vara trevligt med en pumpautställning utomhus i staden på hösten. En mängd olika urgröpta pumpor, som vem som helst fritt kunde ta med till utställningen och en del kunde till exempel staden stå för. Skulle vara försedda med lampor under kvällarna.

Bygga ut över lång tid. Anlita lokala konstnärer. Inte förutsätta energislukande eller annars kostsamt underhåll. Förse konstverken med tydlig information, åtminstone om konstnär och år.

Harjurinteen koulu. Ett harmoniskt ljuskonstverk eller en harmonisk väggmålning skulle vara till glädje för skolans elever och personal.

Något i stil med konstverken i Nickby (kaninöronen och morötterna i trafikrondellerna och Stefan Lindfors' konstverk).

Det behöver alltså inte vara så traditionella konstverk där åskådaren genast ser vad konstverket föreställer, utan gärna också lite abstrakt att man själv kan göra tolkningar.

I båda två nutidskonstverk som designats av riktiga professionella konstnärer och som önskar besökaren välkommen och farväl och som lämnar ett spår och ett intryck, fungerar som landmärken och som inte är inställsamma.

Den nuvarande dekorationen med fiskare, båt och sjömärke fungerar inte bland annat på grund av sitt blandade material och uppmuntrar tydligen folk att klä upp den sittande, som har samma storlek och form som människor, med all slags billiga säsongsdekorationer.

En ekologisk konstpark av hela ekologiska parken – den första av sitt slag i Finland!

Väggmålningar (muraler) som passar platsens tema kunde vara trevligt på byggnader som har stora t ex rappade ytor. Så klart inte de historiska byggnaderna. Men t ex hälsocentralen kunde det passa på den nyare delen och Forsby center. Men även byggnader som inte är stadens som t ex Gallerian, kassagården m.m kunde passa. De målade transformatorerna är fina och kunde få spridning även utanför centrum.

Strömfors bruksområde, Marknadsbacksområdet i Abborrfors,

Minnesmärken över kända personer och mecenater.

BILAGA 4

BYARNAS BERÄTTELSE

STADSKÄRNAN

De äldsta byggnaderna i Lovisa centrum är från 1700-talet, från tiden före branden 1855 då nästan hela det gamla centrum ödelades. Det finns några statyer och monument i centrala Lovisa, de flesta från 1900-talet. I det centrala Lovisa finns torget som är omgivet av flera ståtliga byggnader, två boulevarder, affärskvarter, egna hemsområden, parker och höghus. Torget omges av en unik samling tvåvåningshus i sten byggda kring 1860, efter den stora branden då hela centrum fick en ny detaljplan. Detaljplanen är signerad Georg Theodor Chiewitz, arkitekt. De flesta av byggnaderna är också ritade av honom, eller på hans byrå. Därför hör miljön kring torget till de få i vårt land som är planerad av en och samma arkitekt. Det gör att torgmiljön kan betraktas som ett konstverk i sig. Man kan besöka alla platser till fots, allt är nära och lättillgängligt.

Om vi rör oss söderut från centrum kommer vi till den historiskt unika Nedre stan med sin trähusbebyggelse. Från kyrkan löper den natursköna åsen med kvarn och utsiktstorn mot stadsdelen Södra åsen. På området finns höghus byggda på 1970-talet. Invånare och turister kan fritt promenera längs Lovisavikens

västra strand, från Lovisa gymnasium, via Skeppsbron, förbi Tullbron ända till simstranden Plagen och campingområdet Ekudden.

Den som kommer till Lovisa österifrån kan ta den gamla Kungsvägen och vika av vid bastion Ungern, köra förbi bastion Rosen och genom stadsdelen Garnison mot Kapellparken. Här finns Kommendantshuset, som inhyser stadens museum, samt den gamla Brunnsparken med radiumkällan, idrottsplanen och travbanan.

Lite utanför stadskärnan har vi kvarteren i Nystad, Fredsby och Antby som i huvudsak består av småhusbebyggelse. De flesta hus är så kallade frontmannahus.

Mera modern, offentlig konst skulle skapa nya intressanta element i stadsbilden.

ÖVRIGA STADSDELAR OCH BYAR

Det nya Lovisa uppstod 2010 genom att de tidigare kommunerna Pernå, Liljendal, Strömfors och Lovisa slogs samman till en ny storkommun. Staden antog sloganen "Byarnas stad" för att betona att kommunen är vidsträckt och mycket mer än det gamla centrum. Men också i det "gamla" Lovisa finns stadsdelar som fortfarande är av byakaraktär, som Antby och Räfsby, Köpbacka och Valkom. Staden har uttryckligen velat betona att en av dess styrkor är att man vill upprätthålla livskraften i hela kommunen och inte kon-

centrera all service endast till centrum. Byarna och deras livskraft är en viktig del av kommunens identitet och självkänsla och de har bevarat sin karaktär genom decennierna.

PERNÅ

Pernå beskrivs bäst genom sina byar. Längst söderut finns Horslök och Härpe på Sarfsalö, lite norrut Fasarby ett stycke från huvudvägen. Vi fortsätter genom Isnäs där flera bostadshus byggda för sågarbetare med familjer finns bevarade. Husen är till sitt yttre i stort sett i ursprungsskick. Isnäs industriområde är upptaget i miljöministeriets och museiverkets publikation (1993) över kulturhistoriskt värdefulla byggnader av riksintresse. Längs Pernåvikens västra kust och i Sarvlax finns flera slott och herrgårdar, Tervik, Tjusterby och Storsarvlax för att nämna några. Lite längre norrut Malmgårds slott.

Forsby är idag en växande stadsdel med småindustrier, ett tvåspråkigt skolcentrum, daghem och idrottshall.

Norr om Lovisa finns flera byar. Av speciell betydelse är Kuggom, där finns såväl Kuggom Traditionscentrum som Lurens sommarteatrar.

Till sist tar vi er på en tur till Pernå kyrkoby. I Pernå kan ni besöka en av Finlands äldsta kyrkor, den medeltida gråstenskyrkan byggd på 1410- och 1450-talet. Herrgår-

darna ligger tätt i forna kommunen Pernå som kunde skryta med att vara den kommun där gårdarna låg tätast. Här finns Stor-Sarvlaks med ett sitt barockslott från 1672. I Pernå finns också Tervik och Tjusterby. Malmgård tar emot besökare och har både café och gårdsbutik. Labby i söder tar emot besökare enligt överenskommelse och kan erbjuda övernattnings. Gemensamt för gårdarna är att områdena kring dem oftast är parklika och bjuder förbipasserande på vackra vyer.

Finlands reformator och det finska skriftspråkets fader Mikael Agricola var född i Pernå. Agricolamuseet ligger i Pernå kyrkoby. Bekanta er med de minnestavlor som berättar om hans liv. Minnestavlor finns längs Agricolastigen som börjar vid Pernå kyrka. Vid kyrkan finns en byst i brons av bygdens son som föddes omkring 1510 och dog 1557 på väg hem från fredsförhandlingar i Ryssland. På den plats där Mikael Agricolas barndomshem fanns hittar ni en minnesstod över Mikael Agricola. Agricolamuseet ligger i Pernå kyrkoby.

Som en form av offentlig konst kan man kanske också betrakta de stenlabrynter, eller jungfrudanser, från förmodern tid som finns i norra Pernå, en i Påvalsby och två i Andersby (se Museiverkets sida kypfi.fi).

Pernå kyrkoby var knutpunkten i Pernå socken. Här finns tre viktiga monument, S:t Mikael's kyrka, en gråstenskyrka från

1400-talet, en minnesstaty över Mikael Agricola och en minnessten på platsen där han föddes.

LILJENDAL

Sävträsk var tidigare Liljendal kommuns centrum och kyrkby. Än idag är det en livskraftig by med skola, bibliotek, kyrka, FBK och äldreboende. Längs riksväg 6 finns också betydelsefull industri.

Gragvården med kapellet är belägna invid Drombomvägen nära Forsby å med utsikt över det igenvuxna Sävträsket (Hemträsket). Platsen är populär bland såväl flyttfåglar, fågelskådare som vandrare längs naturstigen. Det gamla sädesmagasinet fungerar idag som hembygdsmuseum. Vid stenbron finns ett minnesmärke som hedrar veteranernas, lottornas och hembygdens insatser under krigsåren 1939–1945.

Föreningshuset Liljendalgården och Bagarstugan är kända för mången östnylänning. På Liljendalgården ordnas olika fester, konserter och framför allt ungdomsföreningens årliga revy då man får höra äkta Liljendaldialekt.

Bagarstugan med bodar har anor från general Carl Gustaf Armfelts tid 1711–1736, då han hade Liljendals översteboställe i sin besittning. Ett minnesmärke över karolinen Armfelt har rests nära den plats där Liljendal gård en gång stod. Invid gamla riksväg 6 står Liljendals äldsta hus

Sockenstugan, före detta Söderby skola och prästgård.

STRÖMFORS

Det pittoreska kulturlandskapet vid bruket är i huvudsak ett resultat av Virginia af Forselles (1759–1847) livsverk. Hon skapade helheten åren 1790–1846.

Virginia kom till bruket från Sverige. Hennes ansvarsperiod började då hennes man, bergsrådet Henrik Johan (1754–1790), dog. Hon blev ensam med sina två barn och tog hand om affärsverksamheten som utöver järnindustri och lantbruk även omfattade en såg och en kvarn som fungerade med vattenkraftverk.

Industrin i Strömfors byggde från början på vattenkraftverket i Kymmene älv. På området fanns ett sågverk, en såg och en kvarn. Anordningar som hörde samman med användningen av vattenkraften samt kraftverksdammen finns fortfarande till påseende i Strömfors bruk.

Den första smedjan i bruket, den så kallade Nedre smedjan, byggdes redan innan Virginias tid strax efter freden i Åbo år 1743. Det var då som Pyttis indelades i två delar: den del som fanns kvar i Ryssland och den del som utgjordes av Strömfors vid Kymmene älvs västra strand.

Virginia utförde dock största delen av sitt livsverk efter år 1809, det vill säga i stor-

furstendöme Finland.

På Virginias tid utvidgades Nedre smedjan och under hennes sista år inleddes byggandet av den så kallade Övre smedjan.

Med tanke på miljön är det så kallade Nådaslottet, en stor bostadsbyggnad, av speciell betydelse. Bredvid byggnaden finns en bod som senare fungerade som brandstation med slangtorn. Det ursprungligen gula komplexet är en av de mest fotograferade platserna i Strömfors bruk. Till miljön vid det bredvidliggande Stallbacken hör ett häststall. Ladugården byggdes i början av år 1800.

Virginia af Forselles verk är värdefullt och kunde gott och väl finnas med på Unescos lista över världsarv. Den balanserade helhet av byggnader som hon har skapat är det största kulturkapitalet i Strömfors bruk.

Kulturmiljön i bruket genomsyras av industri och järnindustri, det vill säga av allt från smedjor till plast- och elindustri. Den tidigare fabriken för elektrisk utrustning utgör en väsentlig del av helheten och närhistorien. Den stora fabriksbyggnaden söker sin nya roll i samtiden.

Träkyrkan, byggd i slutet av 1700-talet, utgör en prydnad i bruksmiljön. Helene Schjerfbeck (1862–1946) med medhjälpare målade den nya altartavlan i slutet av 1800-talet. Det är den världsberömda konstnärens enda altartavla.